

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
TÜRKİYE KÜLTÜR PORTALI PROJESİ

MÜZİK
GÜNÜMÜZ TÜRKİYE’İNDE KLASİK BATI MÜZİĞİ
YAPILARI

Ünüşan KULOĞLU

ARALIK - 2009
ANKARA

13. Günümüz Türkiye'sinde Klasik Batı Müziği Yapıları

Anahtar Kelimeler: Muzıka-ı Humayun, Guiseppe Donizetti Paşa, Sultan II. Mahmud, Bosco, Naum, Gedikpaşa Tiyatroları, Gazi Mustafa Kemal Atatürk ve Türk Müzik Devrimi

Çoksesli Müziğin ülkemize resmi anlamda girişi noktasını Osmanlı İmparatorluğu'nda Batılılaşma hareketleri yani bin sekiz yüzlü yılların başları olarak tespit etmek yanlış olmayacaktır. Osmanlı İmparatorluğu sınırları ve sarayı içerisinde çok sesli müzik çeşitli vesilelerle kendisini göstermiştir ve sınırları Viyana'dan Hindistan'a dek uzanmış olan bir büyük devlet için bu doğaldır da ancak üzerinde durulması gereken bu müzik türünün kurumsal anlamda hangi dönemde yer bulduğu olgusudur. İşte bu sebeplerden dolayı 19. yüzyıl batılılaşma hareketleri çoksesli müziğin kurumsallaşması açısından önemlidir. 19. yüzyıla gelene kadar Avrupa, çok sesliliği yüzlerce yıldır benimsemiş eşsiz eserler verilmiş ve gelişim sürecini okullar ve birbiri ardınca devam eden ekollerle devam ettirmekteydi. Osmanlı'da ise söz konusu 19. yüzyıl başlarında hissedilmeye başlanan batılılaşma, özgünlükten çok zamanı çabuk yakalama endişesinin de ziyadesiyle etkisiyle bir taklit etme politikası güdülerek gelişmeye başlamıştı. Klasik "Saray Musikisi" ve "Tasavvuf Musikisi"sinin yerini bu dönemde bir anda çok sesli müzik almaya başlamış ve bu türü "saray müziği"nin vazgeçilmez bir parçası yapmıştır. Yukarıda da belirtildiği üzere o yıllara kadar pay- i taht İstanbul ve çevresinde düzenli olarak çok sesli müzik konserleri ve kökleri 16. yüzyıla dek uzanan "Opera" sanatının temsilleri Osmanlı'da rutin olarak sergilenmemekte idi. Bununla beraber vesilelerle Saray'a veya İstanbul'a gelen gezici grupların hem saray erkânı hem de bizzat padişah tarafından ilgiyle karşılandığı da gerçektir. Örnek olarak, 1524 yılında İstanbul'da yaşayan İtalyanlar, İtalyan devletleri arasında sağlanan barış anlaşmasını kutlamak amacıyla bir bale gösterisi düzenlemişler ve Türkler de hem oyuncu hem de seyirci olarak bu etkinliğe katılmışlardır. 1543 yılında ise, Osmanlı-Fransız antlaşmasından sonra, I.François'nın Kanuni Sultan Süleyman'a gönderdiği hediyeler arasında bir orkestra göze çarpar. 1599 yılında Osmanlı Sarayı'nda kalıcı olarak ilk gelen Batı enstrümanı bir orgdur. İngiltere Kraliçesi I. Elizabeth bu müzik aletini İngiliz org yapımcısı Thomas Dallam aracılığıyla Sultan III. Mehmed'e hediye olarak gönderir. Thomas Dallam, Topkapı Sarayı'nda bu orgla konserler verir. 17.yy.da Sultan IV. Mehmet (1641- 1676) zamanında, Venedik'ten gelen gezici opera gruplarının İstanbul'da operalar sergilediği ve Osmanlı Saray erkânının ilgisinin bu sanat üzerine çekildiği bilinmektedir. 1794'te Nizam-ı Cedid birliklerinin günlük eğitiminde görev almak üzere borazan-trampet takımı kurulduğunu görüyoruz; bu grup, Mehter müziğinin yerini alacak yeni bir oluşumdur. 1797 yılında, III. Selim (1789-1807) zamanında da, Topkapı Sarayı'nda yabancı bir topluluk tarafından bir opera sahnelenmiştir. 18.yy.a geldiğimizde ise Yirmi sekiz Çelebi Mehmet Efendi, Paris seyahati sırasında (1719), o yıl henüz dokuz yaşında bulunan Fransa Kralı 15.Louis tarafından kabul edilir ve tören boyunca opera gösterileri düzenlenir. Seyahatnamesinde bu töreni uzun uzun anlatan Mehmet Efendi, Osmanlı başkentine bu sanatın, dolayısıyla çok sesliliğin detaylarını da iletmiş olur. Aslında çok sesli müziğin Osmanlı İmparatorluğu döneminde vazgeçilmez oluşu, 1826 yılında kurumsallaşması ile başlar. Bu tarihte ülkenin ilk çoksesli müzik kurumu olan Muzıka-ı Humayun kurulmuş ve devletin desteği ile çok sesli müziğin Türkiye'deki gelişimi günümüze dek devam etmiştir. Bu amaçla, yeni ordu ile uyum sağlayabilecek bir bando sisteminin kurulabilmesi için

Napolyon Bonaparte döneminde askeri bando'nun şefliğini yapmış İtalyan müzisyen Guiseppe Donizetti İstanbul'a davet edilir (1828). Bu tercihin en önemli sebepleri, Donizetti'nin hem Avrupa'da seçkin bir müzik kültürü olarak kabul gören İtalya'dan gelmesi, hem de müzikal olarak saygı duyulan bir aileye mensup olmasıdır. Donizetti İstanbul'da ilk örnek askeri bando'yu ve saray orkestrasını kurmakla kalmadı aynı zamanda sarayda müzik dersleri de verdi. Muzika-i Humayun yapısı içinde bu bando ve orkestranın yanında eski ve yeni üslupta fasıl heyetleri ile müezzinler de yar alıyordu. Böylelikle Türk müzisyenler ilk kez Batı notası ile tanışmış oldular. Sonrasında, Sultan II. Mahmud (1808–1839) ve oğulları I. Abdülmecid (1839–1861) ve Sultan Abdülaziz (1861–1876) zamanlarında İmparatorluğu ziyaret eden Batılı müzisyenler sayesinde bu nota iyice öğrenilmiş olur. Muzika-i Humâyûn, sonradan Riyaset-i Cumhur İncesaz Heyeti olarak varlığını 1924 yılına dek sürdürmüş ve günümüz Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası'nın temeli olmuştur. 1828 yılında İstanbul'a gelen İtalyan müzisyen Giuseppe Donizetti iyi bir orkestra şefi ve eğitimci olarak Muzıkay-ı Hümâyûn'u kısa bir sürede bir "saray orkestrası" haline getirmiştir. II. Mahmud döneminde Donizetti'nin bestelediği "Mahmudiye Marşı"; Abdülmecid döneminde yine Donizetti'nin bestelediği "Mecidiye Marşı" ve Abdülaziz döneminde Callisto Guatelli'nin bestesi "Aziziye Marşı" milli marş olarak kabul edildi. Padişah Abdülaziz İngiltere'yi ziyaret ettiğinde İngiliz bandoları "Aziziye Marşı"nı çalmışlardır. Yine bu dönemde, İstanbul'da müzik etkinliklerinin yapıldığı Bosco, Naum, Gedikpaşa isimli tiyatrolar açıldı. Buralarda operalar, baleler, tiyatro temsilleri sergilendi. Osmanlı'nın başkentine genellikle İtalya'dan operalar geliyordu ve bunlar daha Avrupa'nın Paris ve Londra gibi merkezlerinde seslendirilmeden İstanbul'da sahneye konuyordu. Örneğin ünlü besteci G. Verdi'nin "Ernani" operası 1844 yılında yazılmıştır ve bu eser 1 Şubat 1846 tarihinde İstanbul'da da sahnelenmiştir. Yine G. Verdi'nin "Otello"su ilk kez Milano'da La Scala'da oynamış ve bir yıl sonra İstanbul'da Tepebaşı Tiyatrosu'nda sahnelenmiştir. Kayıtlardan, Abdülmecid Efendi'nin 9 Şubat 1849'ta Naum Tiyatrosu'na bizzat giderek Donizetti'nin "Linda di Chamounix" adlı operasını izlediğini ve sonrasında iki kez daha Naum Tiyatrosu'na giderek operalar izlediğini görüyoruz. Sultan'ın Dolmabahçe'ye Saray Tiyatrosu yaptırmasında izlediği bu operaların etkisi olmuştur. İlk Türk tiyatro oyunu olan Şinasi'nin "Şair Evlenmesi" adlı oyunu Dolmabahçe Saray Tiyatrosu'nda oynanmak üzere yazılmıştır. Ne yazık ki Dolmabahçe Sarayı'nda yapılmış olan bu tiyatro yanarak kül olmuştur. Devrin padişahları sanatçıları her zaman korumuşlardır. Bunun en mükemmel iki örneği; 1846 yılında Beyoğlu'nda çıkan bir yangın bugünkü Çiçek Pasajı'nın olduğu yerde bulunan ünlü Naum Tiyatrosu'nu yok eder. Binanın sahibi olan Michel Naum Duhani, Sultan Abdülmecid'in yardımıyla tiyatrosunu onarır, 4 Kasım 1848'de G. Verdi'nin "Macbeth" Operası ile tekrar açar. Ayrıca, Sultan Abdülaziz, ünlü besteci Richard Wagner'in yaptığı tiyatroya (Bayreuth Festspielhaus) maddi yardımda bulundu. Bu yardım Avrupa krallarına da örnek olmuştur. Avrupa müzik sanatının parlak virtüözleri de o dönemde sarayda ağırlandırmaya başlanır. Genç bestekâr ve arpçı Elie Alvars, Polonyalı keman virtüözü ve besteci Henryk Wieniawski, Leopold de Meyer, Eugene Vivier, August d'Adelburg İstanbul'a ilk gelen isimlerdendirler. 19.yy.da Osmanlı'nın başkenti İstanbul'da, müzikte Avrupa standartlarını yakalamaya yönelik diğer gelişmeler arasında,1840 yılında Osmanlı sarayında bir yaylılar orkestrasının kurulması, 1847'de geldiği İstanbul'da yaklaşık beş hafta kalan ünlü Macar besteci Franz Liszt'in, İstanbul'u ziyaret etmesi de bu dönem için önemlidir. Liszt, Sultan Abdülmecid için iki parafraz bestelemiş, onun ardından 1848

yılında besteci ve kemancı Henri Wieuxtemps bir resital için Osmanlı Sarayına konuk olmuştur. Donizetti Paşa'nın ölümü üzerine 1856 yılında Naum Tiyatrosu'nda orkestra şefliği yapan Callisto Guatelli, Muzıkay-ı Hümâyûn'un başına getirilmiştir. Müzikte Avrupa'nın çizgisini yakalamak isteyen Türkler, kendi saraylarına Avrupalı müzisyenleri konuk ederken, yetenekli sanatçıları da o dönemden itibaren Avrupa'ya göndermeye başladılar. 19.yy.da çoksesli müzik tekniklerini kullanarak eser yazan ilk bestecilerimiz Avrupa konservatuarlarında eğitim görmüşlerdir. 1860'lı yıllarda Milano'da piyano ve armoni çalışmış, opera- bufa (komik opera) örneklerini incelemiş olan Dikran Çuhacıyan, eğitimini Venedik'te tamamlayan ve 1876'da sarayın piyano öğretmenliğine getirilen Macar Tefvik Bey, İtalya da Trevellini ile piyano ve Butazzo ile armoni ve kontrpuan çalışmış olan Edgar Manas bu müzisyenler arasındadır. 1908 yılında Meşrutiyet devrine giren Osmanlı İmparatorluğu'nda ulusalcılık akımı etkilerini iyice göstermeye başlamıştır. Muzıkay-ı Hümâyûn'da görevli olan yabancı müzisyenler ülkelerine dönmüş, onların yerine Türk müzisyenler atanmıştır. Guatelli Paşa'nın ve daha sonra Paris'te Théodore Debois'in öğrencisi olan Saffet Atabinen de Muzıkay-ı Hümâyûn'un ilk Türk şefi olmuştur. O dönemde İstanbul'da oynanmış olan bazı operaları sıralamak gerekirse;

II Barbiere di Siviglia (Sevil Berberi): G. Rossini'nin bu operası Osmanlı Sarayı'nın en beğendiği eserlerin başında geliyordu. Bu nedenle sık oynandı. II. Abdülhamid'in saray tiyatrosuna 15 yıl emek vermiş Arturo Stravolo, bizzat Padişah'ın huzurunda sık sık Barbiere'yi oynadı. Opera ilk kez 1845'te Naum Tiyatrosu'nda sahneye kondu. Abdülaziz 1866'da Naum Tiyatrosu'nda oyunu izledi. Gece yarısına kadar tiyatrodaki kalıp oyuncularını tebrik etti. Keza 1870 yılında Sadrazam Ali Paşa, Hüsnü Paşa, Mustafa Fazıl Paşa, Server Efendi, Kamil Bey operayı seyredenlerdendi. İstanbul'a çocuklardan oluşan üç-dört çocuk operasının da geldiği biliniyor. 1858'de Antonio Zocchi yönetimindeki çocuk topluluğu II Barbiere'yi Abdülmecid'e de oynadılar. Abdülmecid 5 bin kuruşu çocuklara olmak üzere sanatçılara 25 bin kuruş ödül verdi.

Matilde di Shabran: G. Rossini'nin az tanınan eseridir. İlk gösterimi 1821'de Roma'da oldu, orkestrayı Paganini yönetti. İstanbul'da 1844'te Naum Tiyatrosu'nda oynandı.

Otello: G. Verdi'den yedi yıl önce G. Rossini tarafından bestelendi. İstanbul'da oynanan ilk Rossini eseridir. 1842'de Bosco Tiyatrosu'nda oynandı.

La Cenerentola (Kül kedisi): 1817'de Roma'da, 1854'te Naum Tiyatrosu'nda oynandı.

La Gazza Ladra (Hırsız Saksığan): Milano'da 1817'de sahneye kondu. İstanbul'da ilk kez ne zaman oynandığı bilinmemekle birlikte Naum Tiyatrosu'nda 1845'te oynandığı bilinmektedir.

Mose'in Egitto (Musa Mısır'da): G. Rossini'nin başarılı operalarındandır. İstanbul'da üç-dört kez sahnelendi. İlk oynayış yılı olarak 1846 gösterilmektedir.

Semiramide: G. Rossini'nin İtalya'da yazdığı 30 operanın en sonuncusudur. Voltaire'in aynı isimli tragedyası üzerine yazılmıştır. İlki 1852 olmak üzere İstanbul'da üç kez oynanmıştır.

Guillaume Tell (Guglielmo Tell): Schiller'in Wilhelm Tell adlı oyunu üzerine G. Rossini'nin veda operasıdır. İlk kez Paris'te 1829'da oynandı. İstanbul'da 1875 ve 1882'de sahneye konmuştur. Ayrıca, Rossini'nin dinsel eseri "Stabat Mater" 1850 ve 1885'te iki kez İstanbul'da sahnelenir. 20. y.y.a yorgun ve her anlamda kayıplarla giren Osmanlı İmparatorluğu, I. Dünya Savaşı öncesi, sırası ve sonrasında izlemiş

olduğu yanlış politikalarla Batı kültürünün beşiğinde 600 yıl yaşamış olmasına rağmen bu hazineyi değerlendirme bilincine erişmeden tarih sahnesinden silinmiştir. Mustafa Kemal Atatürk önderliğinde kurulan yeni Türkiye Cumhuriyeti her alanda gerçekleştirmiş olduğu devrimlerle yeni Türkiye'nin fikri, sınaî, politik, kültürel kalkınmasını sağlamış ve çalışmalarla tüm ülkelere örnek olmuştur. Yeni kurulmakta olan ülkenin sırtında taşınması gereken birçok sorunlar varken, Cumhuriyet'in kurulmasıyla birlikte müzik sanatı alanında yaşanan yoğun çalışma ve bunun sonucunda ortaya çıkan kurumlaşmalar oldukça dikkat çekicidir. Memleket yeni düşman işgalinden kurtulmuş, ülke yıllar boyunca alev alev yanmıştı. Ancak ülkenin kurucusu Gazi Mustafa Kemal Atatürk tüm bunların derinden idrakinde olmakla beraber ulusu için ruhunda bambaşka alevler yanıyordu. "Amelî ve şâmil bir maarif için hududu vatanın merâkiz-i mühimmesinde asri kütüphaneler, nebatat ve hayvanat bahçeleri, konservatuarlar, dârülmeshâîler, müzeler ve sanayi-i nefise meşherleri lâzım olduğu gibi bilhassasim. diki teşkilât-ı mülkiyyeve nisbetle kaza merkezlerine kadar bütün memleketin matbaalarla teçhizi icap etmektedir" sözleri ile ulu önderimiz henüz 1923 yılında aklındaki yurdun içermesi gereken özellikleri sıralamıştır. Her alanda olduğu gibi müzik alanında da esas kaynağın çıkış noktasını Türk kültüründe gören Ata'mız müzik alanında Batı'nın müziğini birebir kopyalamak yerine Çok sesliliği kendi formlarımızla sentezlemenin gerekliliğine inanmakta, böylelikle yerel olanı ulusala, ulusal olanı da evrenselliğe taşımayı hedef olarak göstermekteydi. "...Büyük davamız, en medeni (uygar) ve en müreffeh (varlıklı) millet olarak varlığımızı yükseltmektir. Bu, yalnız kurumlarında değil, düşüncelerinde temelli bir inkılâp yapmış olan büyük Türk milletinin dinamik idealidir. Bu ideali en kısa bir zamanda başarmak için, fikir ve hareketi, beraber yürütmek mecburiyetindeyiz." diyerek ulusal değerleri çağdaş ilkelerle birleştirmenin gerekliliğini vurgulamıştır. 1 Kasım 1934 tarihinde TBMM'ni açış konuşmasında Türk Müziğinin çağdaş uygarlık seviyesine getirilmesiyle ilgili çalışmaları açıklamıştır. "Güzel sanatların hepsinde, millet gençliğinin ne türlü ilerletilmesini istediğinizi bilirim. Bu yapılmaktadır. Ancak bunda en çabuk, en önde götürülmesi gerekli olan Türk Musikisidir. Bir milletin yeni değişikliğinde ölçü musikide değişikliği alabilmesi, kavrayabilmesidir.

Bu gün dinletmeğe yeltenilen musiki yüz ağartacak olmaktan uzaktır. Bunu açıkça bilmeliyiz. Milli, ince duyguları, düşünceleri anlatan yüksek deyişleri, söyleyişleri toplamak, onları bir gün önce genel son musiki kaidelerine göre işlemek gerekir. Ancak bu şekilde Türk milli musikisi yükselir, cihan şümül musikide yerini alabilir. Kültür işleri Bakanlığının buna değerince önem vermesini, kamunun da bunda ona yardımcı olmasını dilerim." Ata'nın 1934 konuşması üzerine Türk Müziğiyle ilgili zamanın İçişleri Bakanı Şükrü Kaya ve Basın Yayın Genel Müdürü Vedat Nedim Tör Türk Müziği yayınlarını radyodan kaldırmışlardır. Bu yasaklama sekiz ay sürmüş, Atatürk'ün emriyle sona ermiştir. Aynı şekilde Atatürk'ün çevresindekilerin O'nun görüşlerini yanlış değerlendirmeleriyle 8/9 Ağustos Sarayburnu nutkundan sonra da İstanbul'da aydınlar Türk Müziğini inkar yolunda birbirleriyle yarışmışlar, Türk Müziği yayınlarını yasaklamışlardır. Atatürk'ün, bir gün Vasfi Rıza Zobu'nun köşkte söylediği, "Ah o güzel gözlerine hayran olayım" yürük semai şarkıdan sonraki sözleri, müzikteki amacının Batı öykünmeciliği değil, Batı'nın müzik-bilgi tekniğinden yararlanıp, Türk müzik yaşamında ve kültüründe ulusal özü koruyup geliştirerek, genellikle Doğu uygarlığına temellenmiş ve ona göre yapılanmış tek sesli durumdan, çağdaş uygarlığa temellenen çoğulcu-çoksesli bir duruma ulaşmaya çalışmak olduğunun göstergesidir. "Şu okunan ne güzel bir eser.

Ben zevkle dinledim. Sizler de öyle. Ama bir Avrupalıya bu eseri böyle okuyup da bir zevk vermeye imkân var mı? Ben demek istedim ki, bizim seve seve dinlediğimiz Türk bestelerini onlara da dinletmek çaresi bulunsun. Onların tekniği, onların ilmiyle, onların sazları, onların orkestraları ile çaresi her ne ise... Biz de Türk musikisinin milletlerarası bir sanat haline getirelim. Türk'ün nağmelerini kaldırıp atalım da sadece Batı milletlerinin hazırdan musikisini alıp kendimize mal edelim, yalnız onları dinleyelim demedim..." Kültür dinamizmine yönelik, tüm bu ideal teori, düşünce ve anlayışın, pratik uygulamalara dönüşmesiyle elde edilmiş olan yenilenmeler, Atatürk'le birlikte belirli hedeflere dönük, zengin ve renkli aksiyonlar dizisinin ve Cumhuriyet dönemi Türk müziğinin yeni oluşumunu sağlamıştır. İlk olarak Ankara'da bir Musiki Muallim Mektebi (Müzik Öğretmen Okulu) kurulmuştur (1 Eylül 1924). 1934 yılında Milli Musiki ve Temsil Akademisi, 1935 yılında da Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü kurulmuştur. Alman müzikolog Paul Hindemith'in yardımlarıyla Ankara Devlet Konservatuvarı kurulmuştur (1936). Devlet Opera ve Balesinin, Devlet Tiyatrolarının Senfoni Orkestralarının sanatçı kadrolarının önemli bir bölümü bu okuldan yetişmiştir. Ulusal kültürün tümüyle geliştirilmesi çalışmalarına hız verilmiş ve İstanbul'da Dolmabahçe Sarayı'nın Velihaht dairesinde, Türkiye'nin ilk Resim ve Heykel Müzesi açılmıştır (1937). Macar müzikologu ve bestecisi Bartok, 1936 yılında Ankara Halkevi'nin çağrılısı olarak Türkiye'ye gelmiş ve A. Adnan Saygun ile beraber Adana civarında dolaşarak, derlemeler yapıp (18-25 Kasım 1936), 90 tane Türk halk ezgisini notaya almış, verdiği 3 konferansla da, Türk halk müziği ürünlerinin derlenmesinin önemine dikkatleri çekmiştir. Atatürk, "Bizim hakiki musikimiz" dediği halk müziğimizin derlenmesine ve kompozitörler tarafından işlenmesine büyük önem vermiş, daha 1924 yılında halk müziği derlemelerini başlatmıştır. 19 Şubat 1932'de Atatürk'ün isteğiyle kurulan Halkevlerinde halk müziğimiz konusunda yaşatıcı çalışmalar yapılmıştır. Halkevlerinin 1. Döneminde (1932-1951), Türk folklorunun hemen hemen bütün dallarında derleme, araştırma, eğitim çalışmaları başarıyla yürütülmüştür. XIX. yüzyıldan İtalyan operet topluluklarının İstanbul'daki gösterilerinin ilgi görmesi üzerine, bizde de kıvılcıklar olmuş, Haydar Bey, Çuhacıyan, İsmail Hakkı, Muhlis Sabahattin gibi besteciler ve Vedat Örfi, operet türünde ilk denemeleri yapmışlardı. Batı müziğine yakın kurullarla bestelenen ilk operet, sözleri Ekrem Reşit Rey'e, müziği Cemal Reşit Rey'e ait Saz-Caz, Delidolu, 1931'de sahnelenen Üç Saat ve 1933-1934'te sahnelenen Lüküs Hayat operetleridir. Atatürk, opera sanatının da önemle üzerinde durmuştur. Daha 1934 yılında, Ankara'da henüz bir konservatuvar yokken, opera sanatına dönük ilk çalışmaları, zamanın önde gelen iki bestecisi Ahmet Adnan Saygun ve Necil Kazım Akses'le başlatmış, opera metinlerinin (libretto) yazımını da yönlendirmiştir. Ünlü koreograf ve bale yönetmeni Dame Ninette de Valois 1947 yılında Türk hükümetinin çağrısı üzerine gelerek, 1948'de İstanbul Yeşilköy'de bale okulu açmış, bu okul, 1950'de Ankara'ya taşınarak Devlet Konservatuvarı'nın bale bölümü olmuştur. Atatürk yeni yetişmekte olan geleceğin müzisyenlerine yön gösterilebilmesi ve hali hazırda yetenekleriyle kendilerini ispatlamış olan devrin genç müzisyenlerini bilgi görgülerini arttırmak amacıyla yurt dışına göndermiş ve bu sayede hem dönemin hem de geleceğin aydınlanmasını sağlamıştır. Öğrenimlerini devlet adına yurtdışında yapan birinci kuşağı oluşturan besteci, yorumcu, eğitimci ve araştırmacılar, Türkiye'de müzik yaşamının Ulu Önder Atatürk'ün öngördüğü hedefler doğrultusunda yeniden biçimlendirerek canlanmasında, yönlendirilip gelişmesinde çekirdek kadroyu oluşturarak çok önemli görevler üstlenmişlerdir. Birinci kuşak Türk bestecilerinden Ekrem Zeki Ün (1930),

Ulvi Cemal Erkin (1930), Hasan Ferit Alnar (1932), Ahmet Adnan Saygun (1931), Necil Kazım Akses (1934) yıllarında çeşitli Avrupa ülkelerindeki müzik eğitimlerini tamamlayarak tekrar yurda dönüşlerinde Ankara Musiki Muallim Mektebi 'nin öğretmen kadrosuna katılmışlardır. Bu sanatçılar Türk müzik tarihinde “Türk Beşleri” olarak anılmışlardır. Eserlerinde genellikle batı müziği ilkeleri ile halk müziğinden gelen öğeleri birleştirmişlerdir. Türk Beşleri olarak nitelenen grubun diğer üyesi Cemal Reşit Rey, 1913 yılında Kamil paşa kabinesindeki dâhiliye nazırı olan babasının Paris'e yerleşmesi sonucunda eğitimini ailesinin yanında gerçekleştirmiştir. Cemal Reşit Rey 1923 yılında yurda döndükten sonra Cumhuriyet yönetiminin kuruluşundan hemen sonra tekrar düzenlenen İstanbul konservatuarında piyano ve kompozisyon öğretmeni olmuştur. Yurtdışı eğitimlerini tamamlayarak yurdumuza dönen sanatçılar, müzik eğitimi alanında başta Paris, Viyana ve Prag'da elde ettikleri bilgi ve birikimi olağanüstü bir gayretle göreve başladıkları müzikle ilgili kurumların hizmetine sunmuşlardır. Başta Musiki Muallim Mektebinin kurulduğu yıllardan başlayarak daha sonra kurumlaşan Gazi Terbiye Enstitüsü Müzik Bölümü, Ankara Devlet Konservatuarı, Ankara Radyosunda görev almışlardır. Çeşitli müzik dergilerinde (Orkestra Dergisi, Opus Dergisi) yazmış oldukları makaleleri yayınlamışlardır. Müzik öğretmeni yetiştirmede Gazi Terbiye Enstitüsünde Cezmi Rıfki Erinç, Fuat Koray ve Halil Bedi Yönetken, müzik öğretmenlerini yetiştirmişlerdir. Özellikle Halil Bedii Yönetken, 1937- 1957 tarihleri arasında Ankara Devlet Konservatuarında folklor araştırmacısı olarak derleme gezilerine katılmıştır. Ulu Önder Atatürk'ün milli müzik konusundaki görüşlerinden hareket ederek oluşturulan ilk çoksesli eserler, daha çok halk ezgilerimizin Batı'da kullanılan belli başlı besteleme teknikleriyle çok seslendirilmesi biçiminde ortaya çıkmaya başlamıştır. Halk ezgileri ve makamsal müziğimizin geleneksel öğelerinin kullanıldığı özgün eserler bestelenmiştir. Genelde Fransız izlenimci yazı tekniğinin kullanıldığı bu ilk eserlere örnek olarak; Cemal Reşit Rey'in “On iki Anadolu Türküsü (1926)”ve “Enstantaneleri (1931), Ulvi Cemal Erkin'in “Beş Damla” (1931) ve “Köçekçeler” (1943) ile Saygun'un “İnci Kitabı (1934)”, Necil Kazım Akses'in “Minyatürlerini” (1934) sayabiliriz. 1934 yılında ilk olarak memleket çapında önemli olan sanat gösterileri yapılmaya başlanmıştır. Çoksesli müzikte öncü olarak yetiştirilen bestecilerden Ahmet Adnan Saygun ve Necil Kazım Akses'in bestelemiş oldukları ilk üç ulusal opera, Halkevi salonunda oynanmıştır. Ulu Önder Atatürk'ün direktif ve yardımları ile bestelenen operalardan ilki İran Şahı Rıza Pehlevi'nin Türkiye ziyareti sebebi ile hazırlanmıştır. Ahmet Adnan Saygun'un bestelemiş olduğu 3 perdelik “Özsoy” Operası 19 Haziran 1934 günü akşamı Ankara Halkevinde - Ulu Önder Atatürk, İran Şahı Rıza Pehlevi ve devletin protokolün huzurunda-sahneye konmuştur. Ulu Önder Atatürk'ün İstiklal Savaşında Ankara'ya gelişinin 15. yıldönümü nedeniyle, Adnan Saygun'nun bestelemiş olduğu 1 perdelik “Taşbebek Operası, 27 Aralık 1934 günü akşamı, Ankara Halkevi Sahnesinde ve Necil Kazım Akses'in bestelemiş olduğu “Bay Önder” Operası da 28 Aralık 1934 günü akşamı, Ahmet Adnan Saygun'nun yönetimi altında Ankara Halkevi Salonunda ilk kez oynanmıştır.

1934- 1935 ders yılında, Musiki Muallim Mektebi'nde kurulmuş bulunan devlet konservatuarı sınıflarında, müzik sanatının bütün dallarında olduğu gibi opera ve tiyatro alanlarında da çalışmalara başlanmıştır. Bu bölümlerin yapılandırılması için batıdan birçok yabancı uzman (Carl Ebert, Dr. Ernst Pretorius, Georg Markowitz, Schöisinger, Friedl Böhm) ülkemize davet edilmiştir. Müzik sanatının çeşitli

kollarıyla ilgili olarak yayımlanan eserlerle, ön planda temel eğitim eserlerini içeren bir kitaplık oluşturulma çalışmaları başlanmıştır. Müziğin değişik dalları ile ilgili kitap ve yazılarla, müzik pedagojisi ile ilgili eserlerden oluşan kitaplığın kurulmasına başlangıçta emeği geçen devlet konservatuarı eğitimcileri Halil Bedii Yönetken, Mahmut Ragıp Gazimihal, Ahmet Adnan Saygun ve Cevad Memduh Altar' dır. Türk Beşlerinin her üyesi başlangıçta Atatürk'ün müzik devriminin öncüleri olarak "ulusalcı" bir kavrayıştan yola çıkmışlardır. Yerel müziğimizin renklerinden yararlanmışlardır. İlk kuşak bestecilerimizden Türk Beşlerinin her üyesi halk ezgilerinin derlenmesi, notaya aktarılması, incelenip değerlendirilmesi Türk müzik tarihine önemli bir kaynak oluşturacak eserlerin kazanılmasında yardımcı olmuşlardır. 17 Ağustos 1937 tarihinde başlayarak Eylül ayına kadar bir buçuk ay süren ilk derleme gezisine, Hasan Ferit Alnar, Necil Kazım Akses, Ulvi Cemal Erkin, Halil Bedii Yönetken ve teknisyen Arif Etikan katılmışlardır. I.Derleme gezisine katılan grup Sivas, Elazığ, Erzincan, Erzurum , Gümüşhane, Trabzon ve Rize illerinde 588 ezgiyi derlemişlerdir. 1938 yılında ikinci derleme gezisi iki ayrı grup tarafından yapılmıştır. Bir buçuk ay süren derleme gezisinin Ferit Alnar, Cevad Memduh Altar ve Halil Bedii Yönetken ve Tahsin Banoğlu'ndan oluşan ilk grup Kütahya, Afyon, Aydın, İzmir, Manisa, Balıkesir illerini tarayarak 603 ezgiyi derlemiştir. Ulvi Cemal Erkin, Muzaffer Sarısözen, Nurullah Taşkiran ve teknisyen Arif Etikan'dan oluşan ikinci grup Malatya, Diyarbakır, Urfa, Gaziantep, Maraş ve Adana illerini tarayarak 735 eseri derlemişlerdir. Ekrem Zeki Ün, batının bilimine ve tekniğine dayanan müziğini öğrenme şeklinde başlayan ve daha sonra bu bilimsel müzikten yaralanarak yaratılan çoksesli çağdaş müziğinin gelişimini iki temel üzerinde oturarak şöyle demiştir: "Folklor kaynaklarına dayanan ve besteciye bu hava içinde kendi rengini, kişiliğini yansıttığı müzik, diğeri ise bütünüyle yeni araştırmalara dayanan müzik anlayışı". Cumhuriyet döneminde ortaya çıkan, çoksesli çağdaş müziği gerek eğitim kurumları açısından, gerekse çağdaş Türk müzik eğitimcilerinin yetiştirilmesi açısından önemli olduğunu belirtmiştir, Çağdaş müzik eğitimine vermiş olduğu önemi, eğitimsel amaçlı kitaplarda (Liselerde Müzik) ve eserlerde yazmıştır. Eğitimciliğinin yanı sıra orkestra şefliği, besteciliği, keman solistliği ve keman eğitimciliğinde başarılı olmuştur. Ulvi Cemal Erkin, bestelerinde Anadolu müziğinin dokusunu, batı tekniğinin çağdaş kalıpları içinde ustalıkla birleştirmiştir. 1930 yılında ülkemizin müzikte kültürel değişimi döneminde, hem eğitim hem de müzik alanında önemli katkıları olmuştur. Eserlerinde Beş Damla (1931) adlı piyano eseri, Köçekçeler (1943) Türk makamlarına ait ezgileri alarak batı müziğinin farklı melodi yapılarını kullanarak asıl makamın farklı renklerini yaratmıştır. Ankara Devlet Konservatuarında kompozisyon eğitimcisi olarak 2. kuşak Türk bestecilerinin yetişmesini sağlamıştır. Şan ve Orkestra eserleri Bülbül ve Ayın on dördü (1932), Yedi Halk Şarkısı (1936), Koro eserleri Halk Şarkıları (1936), Orkestra eserleri İki Dans (1930), Bayram (1934), 1. Senfoni (1944), 2. Senfoni (1948), 1. Piyano Konçertosu (1942), Keman Konçertosu (1947), Solo ve çalgı eserleri, Oda müzikleri, piyano eserleri vardır. Ulvi Cemal Erkin konservatuar ve opera orkestralarının şefliğini yapmıştır. Aynı zamanda Necil Kazım Akses ile birlikte opera literatürünün bir çok eserini Türkçeye çevrilmesini sağlamıştır. Necil Kazım Akses'in Ulu Önder Atatürk'ün müzikte gerçekleştirmek istediği kalkınmayı inanarak şöyle demektedir: "Cumhuriyet Türkiye'si'nin başlangıç yıllarında tek bir amaç çerçevesinde toplandık. Ulusal değerlerimizi ve güzelliklerimizi yaşatan eserlerimizle uluslararası değerlere ulaştık." Necil Kazım Akses bestelediği eserlerin anlatımı, karmaşık, yoğun akorlarla, uzun soluklu ezgilerle gerçekleştirmiştir.

Besteciliğinde olduğu gibi, eğitimciliğinde de sürekli yenilikler arayışında olmuş, yetiştirdiği kompozisyon bölümü öğrencilerine ve İkinci kuşak Türk bestecilerine (Ferit Tüzün, Nevid Kodallı, Bülent Arel vs.) geniş dünya görüşünü aşlamıştır. Necil Kazım Akses, sahne için Bay Önder (Türk Destanı, 1934), Mete Operası (1933), Ankara Kalesi (1942), Çiftetelli (1934), Minyatürler (1936), Çok seslendirilmiş Türküler (1936), Timur Operasını (1956), Koro ve ses yaratıları, 15 orkestra eseri, 4 konçerto ve solo şarkılar, oda müziği ve piyano için bestelediği eserleri vardır. Hasan Ferit Alnar, eğitimi geleneksel Türk sanat müziğinin içinden gelerek yurtdışı eğitimini Viyana Müzik Akademisi'nde tamamladıktan sonra yurda dönmüştür. İstanbul Şehir Tiyatrosu müzik şefliğine ve belediye konservatuvarı armoni öğretmenliğine atanmıştır. Sarı Zeybek Opereti (1932), Yalova Türküsü (1932) Atatürk'ün huzurunda İstanbul'da sahneye konulmuştur. İlk Türk filmi İstanbul Sokaklarında (1930)'nın müziklerini yazmıştır. Hasan Ferit Alnar'ın eserlerinin yapısı bilinen müzik kurallarına, melodi ve ritim yönünden ise genellikle geleneksel Türk müziğine ve halk müziğine dayanır. Hasan Ferit Alnar'ın ilk eserlerinde ise ağırlıklı biçimde geleneksel müziğimizin makamları hâkimdir. Örneğin: Oyun Havaları (1932), Sekiz Piyano Parçası (1935), İki Sesli Türküler (1936), İstanbul Suiti (1937), Viyolonsel Konçertosu (1943), Kanun Konçertosu (1944), Prelüd ve İki Dans (1945) eserleri en önemlileridir. 1936 yılından itibaren Ankara Devlet Konservatuvarında müzik tarihi, armoni, kontrpuan, besteleme ve orkestra yönetimi alanlarında bir çok öğrenci yetiştirmiştir. Bestecilik ve şeflik alanında ikinci hatta üçüncü kuşak Türk bestecilerinin (İlhan Usmanbaş, Sabahattin Kalandar, Kemal İlerici, Muammer Sun, Hikmet Şimşek, Çetin Işıkoğlu, Faik Canselen) yetişmesini sağlamıştır. Ahmet Adnan Saygun'un, çoksesli Türk müziğinin üzerindeki düşünceleri şöyledir: "Sanat her zaman, kökü içerden çıktığı toprağa bağlı kaldıkça gelişmiştir. Çoksesliliği, müziğe tabiat ve fizik kanunları getirmiştir. Halk müziğimizde, ilkel olarak çoksesliliğe ve armoniyi benimseyen bir arayış sezilir. Musikimiz içinde paralel olarak bir değişim kaçınılmazdır". Saygun'un 1931 yılında etno-müzikoloji alanında yapmış olduğu çalışmalar ve bu alanda yazmış olduğu eserler, yurt dışında da büyük yankılar uyandırmıştır. Özellikle Macar Besteci Bela Bartok'un Türkiye'deki yerel müzikler üzerine yapmış olduğu araştırmalarla ilgili kaleme aldığı eser büyük bir önem taşımaktadır. Müzik sanatının hemen her alanında eser vermiş olan Ahmet Adnan Saygun, sahne için "Özsoy Operası Destanı" (1934), "Taşbebek Operası" (1934), "Kerem Operası" (1952), "Gılgamış Destanı" (1970) ve "Koroğlu Operalarını" (1973) yazmıştır. "Yunus Emre Orotoryosu" (1942) ve "Atatürk ve Anadolu'ya Destan" (1981) gibi koral eserler, 5 Senfoni, çeşitli konçerto, orkestra, koro, oda müziği eserleri, vokal ve enstrümantal (sözsüz) parçalar, sayısız türkü derlemeleri üzerine çok seslendirilmiş eserler yazmıştır.

Foto 1: II. Mahmud, jpg,

Foto 2: Kanuni Sultan Süleyman. jpg,

Foto 3: III. Mehmed. Jpg,

Foto 4; IV. Mehmet. jpg,

Foto 5: G. Verdi. jpg,

Foto 6: R. Wagner. jpg,.

Foto 7: G. Rossini. jpg,

Foto 8; Akses. jpg,

Foto 13: Adnan Saygun. jpg,

Kaynak (Source):

Erdoğan Okyay, “**Nevit Kodallı, Türkülerden Oratoryoya**” Seveda Cenap And Müzik Vakfı Yayınları, Ankara 1979,
İlhan Mimaroglu, “**Müzik Tarihi**” Varlık Yayınları, 1987
Ahmet Say “**Müzik Tarihi**”, Müzik Ansiklopedisi Yayınları, Ankara 2001
Soner Yalçın, 20. 07. 2008 Hürriyet Gazetesi
<http://www.turkuler.com/thm/derlemegezi.asp>,
<http://www.istanbullife.org>,

Haklar (Rights): (Telif ve kullanım hakları ile ilgili bilgiler.)		
5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca hazırlanan tüm içeriğin her türlü ortamda umuma arz yetkisi sınırsız süreyle Kültür Turizm Bakanlığına devredilmiştir. Bakanlık sonraki zamanlarda hazırlanan içerikle ilgili düzeltme, ekleme, silme veya yayından kaldırma hakkına sahiptir.		
Kaynağı Hazırlayan / Emeği Geçen	Konu Editörü	Proje Yöneticisi
Ünnüşan Kuloğlu	Prof. Binnur Ekber	Prof. Dr. Hale Künüçen

13.1. Kuramcılar

Anahtar Kelimeler: Kompozisyon, Teori, Orkestra Şefliği, Kuramcılar

Hacettepe Üniversitesi Ankara Devlet Konservatuvarı Kompozisyon ve Orkestra Şefliği Ana sanat Dalı Öğretim Elemanları;

Prof. Erol ERDİNÇ (Ana sanat Dalı Başkanı), Yrd.Doç. A.Turgay ERDENER (Sanat Dalı Başkanı), Doç. Dr. Metin MUNZUR, Doç. Serdar MUHATOV, Yrd. Doç. Ayşe Selma EMRE, San. Öğr. El. Doğan ÇAKAR, San. Öğr. El. Sevgi ÜNAL, San. Öğr. El. Burhan ÖNDER, San. Öğ. El. Ayhan VARA, San. Öğ. El. Kamer GÜNGÖR, Öğr. Gör. Dr. Hatıra AHMETLİ, Öğr. Gör. Dr. H. Levent KUTERDEM, Öğr. Gör. Ercüment Burak ERDOĞAN, Öğr. Gör. Argun DEFNE, Öğr. Gör. Onur ÖZMEN, Öğr. Gör. Atilla Çağdaş DEĞER, Öğr. Gör. Çiğdem AYTEPE, Arş. Gör. Önder ÖZKOÇ, Arş. Gör. Ceren ÇAKIR, Arş. Gör. Duysal İMSEL

Müzikoloji Anabilim Dalı Öğretim Elemanları;

Prof. Dr. Türev BERKİ Anabilim Dalı Başkanı, Doç. Mehmet GÖKTEPE, Dr. Mehmet YÜKSEL, Dr. Sinemis SUN, Öğr. Gör. Burcu TUNAKAN, Öğr. Gör. Günay GÜNAYDIN, Öğr. Gör. Ahu KÖKSAL

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Devlet Konservatuvarı

Kompozisyon ve Orkestra Şefliği Ana sanat Dalı Öğretim Elemanları;

Prof. Dr. Ali Özkan MANAV (Başkan), Prof. Ergen KORKMAZ, Doç. Dr. Hasan UÇARSU(Komp. ve Ork. Şefliği ASD Başkan Yard.), Yrd. Doç. Mehmet Saim NEMUTLU

Yrd. Doç. Fevziye İNAL (Ritmik Sanat Dalı Başkanı), Yrd. Doç. Volkan BARUT, Öğr. Gör. İpek Mine ALTINEL (Teori Sanat Dalı Başkanı), Öğr. Gör. Cumhuriyet BAKIŞKAN, Arş. Gör. Ayşegül FEYZİOĞLU, Arş. Gör. Erdem ÇÖLOĞLU, Arş. Gör. Melike AY, Arş.Gör. Oya ÇINAR, Arş.Gör. Erhan TORLULAR

Müzikoloji Anabilim Dalı Öğretim Elemanları;

Prof. Gülper REFİĞ (Müzikoloji Bölüm Başkanı), Yrd. Doç. Dr.Esin ULU, Yrd. Doç. Dr. Kıvılcım YILDIZ (Bölüm Bşk. Yrd.), Arş. Gör. İlke BORAN, Arş. Gör. Evrim Hikmet ÖZLER

İstanbul Üniversitesi Devlet Konservatuvarı

Kompozisyon ve Orkestra Şefliği Ana sanat Dalı Öğretim Elemanları;

Doç. Begüm ÇELEBİOĞLU, Ercan KESEROĞLU, Fatma Esra TULGA, Dilara Gözde ARAZ, Sonat MUTVER, Duygu ÜNAL, Feride ÖZBAYKAL, Lale YÜZÜGÜLDÜ, Mete SAKPINAR, Hakan ABİT, Aylin DİNÇER, Prof. Ramiz Melik ASLANOV, Prof. Emel ÇELEBİOĞLU, Ebru BULUR, Erdem ÇÖLOĞLU, Hande BAŞ ERDOĞAN, Özge KOCAMAN

İstanbul Teknik Üniversitesi Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı

Kompozisyon Ana sanat Dalı Öğretim Elemanları;

Yard. Doç. Gülyar SAY BALCI (Bölüm Başkanı), Yard. Doç. Gülyar SAY BALCI (Kompozisyon Anasanat Dalı Bşk.), San. Öğr. Gör. Feridun ÖNEY, Öğr. Gör. Neşe Yeşim ALTINEL ÇOBAN (Bölüm Başkan Yardımcıları)

Müzikoloji Anabilim Dalı Öğretim Elemanları;

Prof. Ş.Şehvar BEŞİROĞLU (Bölüm Başkanı-Anabilim Dalı Başkanı), Doç. Songül

KARAHASANOĞLU ATA, Doç. Necati GİRAY, Yrd. Doç. Dr. Recep USLU, Yard. Doç. Dr. Gözde ÇOLAKOĞLU, Yrd. Doç. Erol PARLAK, San. Öğr. Haşmet ALTINÖLÇEK (Bölüm Başkan Yardımcısı), San. Öğr. Gör. Süleyman ŞENEL, Araş. Gör. Serkan ŞENER, Araş. Gör. Günay KOÇHAN

Temel Bilimler Bölümü Öğretim Elemanları;
Doç. Songül KARAHASANOĞLU (Bölüm Başkanı), Doç. Metin EKE, Öğr. Gör. Ayşegül ARAL ALTIOK (Bölüm Başk. Yardımcıları), Yard. Doç. Gülay KARAMAHMUTOĞLU (Müzik Teorisi Anabilim Dalı Başkanı)

Bilkent Üniversitesi Müzik ve Sahne Sahne Sanatları Fakültesi Teori, Kompozisyon ve Orkestra Şefliği Bölümü Öğretim Elemanları;
Prof. Gürer Aykal, Yrd. Doç. Işın Metin, Gökçe Altay, Mahir Cetiz, Mert Karabey, Füsün Köksal, Maria Nowotna, Turgut Fahri Pöğün, Onur Türkmen

Dokuz Eylül Üniversitesi Devlet Konservatuarı
Kompozisyon Ana sanat Dalı Başkanlığı Öğretim Elemanları;

Prof. Dr. Necati GEDİKLİ (Kompozisyon Anasanat Dalı Başkanı), Doç. Dr. Uzay BORA, Yrd. Doç. Dr. Yavuz DALOĞLU, Yrd. Doç. Ebru GÜNER CANBEY, Yrd. Doç. Dr. Onur NURCAN, Öğr. Gör. Aysim DOLGUN İLDİZ

Kaynak (Source):

www.msgsu.edu.tr,

www.bilkent.edu.tr

www.deu.edu.tr

www.itu.edu.tr

www.istanbul.edu.tr

www.hacettepe.edu.tr

Haklar (Rights): (Telif ve kullanım hakları ile ilgili bilgiler.)		
5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca hazırlanan tüm içeriğin her türlü ortamda umuma arz yetkisi sınırsız süreyle Kültür Turizm Bakanlığına devredilmiştir. Bakanlık sonraki zamanlarda hazırlanan içerikle ilgili düzeltme, ekleme, silme veya yayından kaldırma hakkına sahiptir.		
Kaynağı Hazırlayan / Emeği Geçen	Konu Editörü	Proje Yöneticisi
Ünnüshan Kuloğlu	Prof. Binnur Ekber	Prof. Dr. Hale Künüçen

13.2. Araştırmacılar

Anahtar Kelimeler: Müzikoloji, Türk müzikologları, Bilim olarak Müzik

Müzikoloji müzik üzerine yapılan tüm araştırmaların, müzik literatürüne kaynaklık edecek bilimsel çalışmaların alanıdır. Müzik alanında sürekli ve bir sistematik içinde araştırma yapan müzikbilimi insanlarına da “Müzikolog” denir. “Müzik ve Simge”, “Müzik Estetiği ve Oda Müziği” adlı araştırmaları da olan genç kuşak bestecilerimizden A. Özkan Manav’ın müzikbiliminin önemine ve içeriğine vurgu yaptığı sözleri çok anlamlıdır. Manav’a göre: “Eski müziklerle, bu müziklerin ses dünyalarını bizlere ileten bugünkü ortaçağ ve Rönesans müziği yorumcuları arasında... Kaynaklar ve müzik tarihine tanıklık eden... belgeler, bulgular aracılığıyla kurulacak bir köprüye gereksinim vardır. Bu köprüyü kuracak olanlar ise besteciler, müzik eleştirmenleri ya da bugünkü kuramcılar değil, müzikbilimcilerdir. Müzikbilimcilerin adım adım taşlarını döşedikleri geçmişe uzanan o köprü olmasaydı, gerek notalama yöntemleri gerekse ses dünyalarını oluşturan türlü nitelikler açısından bu eski müziklerin bizlerle, bugünkü müzikle arasında bulunan uzaklığı kendi başımıza aşmak düştün öte bir anlam taşımayacaktı.” Ülkemizdeki müzikbilim çalışmalarının tarihine baktığımızda, Etnomüzikolojik ve müzikolojik çalışmalara kaynak olan “tarih bilinci”, Türkiye’de 19. yüzyılın hemen başında boy göstermiştir. İnsani değerlerin geçmişten geleceğe uzanan bir akış olduğu savından yola çıkarak, tarih boyunca yaratılmış olan değerine eğilme bilinci ilk olarak Sultan III. Selim ile başlamıştır denilebilir. Sultan III. Selim, geleneksel sanat müziğinin geçmişte kalan yapıtlarının notaya alınması adına, dönemin müzik bilginlerinden Hamparsum Limoncuyan’dan (1768- 1839) bir müzik yazısı bulmasını ve bu eserlerin yazıya geçirilmesini istemiştir. O döneme değin “tarih mirası” kapsamındaki yaratılar kuşaktan kuşağa ve kulaktan kulağa bel-ekte tutulabiliyordu ve giderek onların belleklerden silinebileceği kaygısı gündeme gelmişti. Kendi-si de bir besteci olan III. Selim’i "ta-rih bilinci"ne yönelten, işte bu kaygı olmuştur. Hamparsum Limoncuyan, Sultan’ın isteği üzerine kendi adını taşıyan müzik yazısını icat ederek sistemleştirmiş ve geçmişte kalan yapıtları kâğıda geçirmiştir. Onun altı defterde topladığı yaratı-lar, 19. yüzyılın sonlarında çözüm-lenmeye başlamış ve batı müzik yazısına aktarılmıştır. Çağdaş anlamda müzikolojik araştırmalar, 19. yüzyılın sonların-da bireysel çabalarla başlamıştır. Rauf Yekta Beyin (1871-1935) İkdam Gazetesi’nde İtalyan rahip Toderi’nin geleneksel sanat müziğimize ilişkin araştırmasını tanıtan 1899 tarihli yazısı, bu alanda atılan önemli adımlardandır. Paris Konservatuarı öğretim üyelerinden teori ve armoni hocası Albert Lavignac yönetiminde yayınlanan "Encyclopedie de la Musique et Dictionnaire du Conservatoire" adlı büyük sözlüğün "Türk Müziği" maddesini yazan Rauf Yekta Bey, daha sonra Türk müziği "ses siste-mi" sorununa çağdaş disiplin getir-me çalışmalarına da öncülük et-miştir. Bu nedenle çağdaş anlam-da ilk Türk müzikologu kabul edi-lir. Türk müziği ses sistemi üzerine çalışmalar yapan öteki iki önemli müzikologumuz, Dr. Suphi Ezgi ve Hüseyin Saadettin Arel’dir. Dr. Suphi Ezgi, Rauf Yekta Bey’in başlattığı bilimsel çalışmalara 1913’te H. Saadettin Arel ile bir-likte katılmıştır. Onların yaptığı araştırmalar kapsamında binlerce eski el yazması edvar ve mecmua elden geçirilmiş, incelenmiştir. Bu çalışmalara matematikçi Salih Mu-rat Uzdilek de katılmış ve Türk mü-ziki ses sistemine açıklık getirilmi-ştir. Hüseyin Saadettin Arel, batı müziğine hâkim bir müzikolog olarak “Türk Müziği Kimindir” makalesiyle kültür mirasımızı savunmuştur. Ses sistemi

araştırmaları ve geleneksel müziğimiz için batı notasyonunun kullanılması çalışmalarına öncü olmuştur. Mahmut Ragıp Gazimihal (1900- 1961), Berlin ve Paris'te keman, armoni ve müzik tarihi öğrenimi yapmıştır. Çoksesli müzik kökenli ilk Türk müzikologu olarak kabul edilir. Genel müzikoloji, müzik tarihi, çalgı bilim ve folklor konularına ilgi duyan Gazimihal, geleneksel çalgı-larımızın ve Türk müzik yaşamının çağdaşlaşma sürecindeki değişim-lerini inceleyen kitaplar yazmıştır. Müzik ve Sanat Hareketleri adlı bir dergi çıkartan Gazimihal'in başyapıtı "Türk Askeri Müzikleri Tarihi"dir. Ankara Devlet Konservatuvarı'nda uzun yıllar müzik tarihi hocalığı yapan Gazimihal'in Avrupa ve Türk gazete ve dergilerinde yayınlanmış 3000 dolayında makale-si, 28 kitabı vardır. Etnomüzikoloji alanında, özel-likle Türk halk müziğinin çağdaş müzikbilim yöntemleriyle değer-lendirilmesinde büyük katkılarıyla yeni kuşaklara ışık tutan kişiliklerin başında kuşkusuz ki bestecimiz A. Adnan Saygun gelmektedir. Onun "Türk Halk Müziğinde Pentatonizm", "Rize, Artvin ve Kars Havali-si, Türkü, Saz ve Oyun Havalan", "Yedi Karadeniz Türküsü ve Ho-ron", "Karacaoğlan" gibi çalışmalar, folklorumuzun zengin kaynaklarını irdeleyen açılımları temsil eder. Prof. Dr. Gültekin Oransay (1930- 1989), İzmir'deki "Müzik Bilim-leri Bölümü"nin kurucusu ve ilk başkanıdır. Ankara Devlet Konservatuvarı'ndaki kompozisyon öğre-nimini yarıda bırakarak 1954'te Al-manya'ya gitmiş, Münih'te müzi-koloji öğrenimi yapmıştır. Münih Üniversitesi'nde verdiği doktora te-zi, "15. ve 19. Yüzyıllar Arasında Geleneksel Türk Sanat Müziğinde Melodik Çizgi ve Makam Kavramı" başlığını taşımaktadır. Ankara Devlet Konservatuvarı Müzikoloji Bölümü'nde verdiği Os-manlı paleografyası, Osmanlıca ve Türk edebiyatı dersleriyle etnomüzikolojik araştırmalara sağlam bir zemin hazırlayan Halil Erdoğan Cengiz'dir (1934- 1994). Çağdaş anlamda "müzik eleştirisi"nin ilk örneklerini veren Faruk Güvenç'tir (1926- 1982). Cevat Memduh Altar (1902-1995) Araştırmacı kimliği ve geniş müzik kültürüyle Türkiye'yi uluslararası planda temsil eden Altar, mü-zik tarihçisi, eğitimci ve yönetici olarak cumhuriyet döneminin ön-de gelen aydınlarındanır. Altar, 1922'de Almanya'ya öğ-renim yapmaya gitmiş, Leipzig Devlet Konservatuvarı'nda Hugo Hamann ile keman ve viyola, Johannes Merkel ile teori ve sanat tarihi çalışmıştır. Leipzig Konservatuvarı'nı 1927'de bitirmiş, Türki-ye'ye dönerek Müzik Öğretmen Okulu'nda teori (1927- 1932), Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü'nde sanat ta-rihi ve müzik tarihi (1932- 1936), An-kara Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu'nda sanat tarihi ve estetik (1950- 1970), Ankara Devlet Konservatuvarı'nda sanat tarihi ve opera ta-rihi (1960- 1970) MSÜ İstanbul Devlet Konservatuvarı'nda sanat felsefesi öğ-retmenliği (1983- 1993) yapmıştır. Ankara Devlet Konservatuvarı'nın kuruluş çalışmalarına katılan (1935- 1937) Altar, eğitsel çalışmalarının yanı sıra, Milli Eğitim Bakanlığı Güzel Sanatlar Őube Müdürlüğü (1934- 1943), Basın Yayın Genel Müdürlüğü'nde Radyo Dairesi Müdür-lüğü (1943- 1951), Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğü (1951- 1954), Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü (1954- 1960) gibi görevlerde bulunduktan sonra, TRT'de program ve haber Genel Müdür Yardımcılığı görevinden emekli olmuştur (1967). UNESCO Türkiye Ulusal Komis-yonu kurucu üyesi ve Sanat Eleştirmenleri Derneği (AICA) üyeliği de yapmıştır. Bach, Beethoven, Mozart, Chopin, Türk Bestecileri hakkında çok sayıda makale yazmıştır. Altar'ın müzikoloji alanındaki özgün yaklaşımı daha çok Opera Tarihi (4 ciltlik dev bir eserdir) Türkiye'de Opera, Sanat Felsefesi, Müzik Estetiği ve Bela Bartok üzerinedir. Etem Ruhi Üngör (1929- 2009), Türk müzikolog, organolog (çalgı bilimci), koleksiyoner ve araştırmacı-yazar. Türk çalgıları konusundaki uzmanlığıyla tanınmaktadır. Dünyanın en zengin Türk Müziği çalgıları

koleksiyonunun sahibidir. Hüseyin Saadettin Arel'in 1948 yılında kurduğu Musiki Mecmuası'nı (Türkiye'nin 59 yıl boyunca kesintisiz yayınlanan tek dergisi, dünyanın en uzun süreyle yayınlanan iki dergisinden biri olma niteliğini taşıyan dergidir.) 177. sayısından başlayarak 41 yıl boyunca Etem Ruhi Üngör yayımlamıştır. Üngör, 2007 yılında Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu tarafından belirlenen 101 Türk büyüğü arasında yer almaya hak kazanmış ve 2008 yılında TBMM tarafından verilen Üstün Hizmet Ödülü'nü almıştır. Edip Günay (1931-) Prof. Eduard ZUCKMAYER'in bölüm başkanlığını yapmakta olduğu, Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Müzik Bölümü'ne girerek Lico Amar'ın keman öğrencisi oldu ve bu okulu 1951 Haziran'ında bitirdi. DAAD bursu ile Batı Almanya'da üç yıl keman ve oda müziği alanında öğrenim gördü. (1961- 1964) Ankara'ya dönüşte Devlet Konservatuvarı öğretim elemanı Belçikalı Jules HINGY ile özel olarak çalıştı. (1965-1967) Hacettepe Üniversitesi Sosyal ve İdari Bilimler Fakültesi Eğitim Bölümü'nde Hazırlık Programı'nı bitirerek Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bölümü'nde Bilim Uzmanlığı derecesini aldı (1974). Doktora yeterlilik sınavını (1976) vererek, "Fon Müziğinin İnsanın Çalışmasına Etkisi"ni inceleyen deneysel araştırması ile Bilim Doktoru Unvanını aldı (1978).

Marmara Üniversitesi'nde Doçentlik (1988) ve Profesörlük (1995) unvanlarını aldı. Dokuz Eylül Üniversitesi Müzik Bilimleri Bölümü'nde bir süre bölüm başkanı olarak öğretim görevliliği (6 yıl), Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Bölümü'nde öğretim üyeliği (10 yıl) ile Bölüm Başkanlığı görevlerinde bulundu. Ayrıca Yüksek Lisans ve Doktora düzeyinde araştırmacılık, Müzik Psikolojisi gibi dersler vermekte ve araştırmalara danışmanlık yapmakta, konferanslar vermekte, seminerler düzenlemektedir. Kendisi aynı zamanda Kopuz Oda Orkestrası üyesidir. Yayın olarak, 11 ciltlik "KEMAN" ile Çevreden Evrene Keman Eğitimi I (Ali UÇAN' la birlikte), üçü uluslararası nitelikte 20 bilimsel bildiri ve 18 yayınlanmış makale sayılabilir. Leyla Pamir (1932-) İstanbul'da doğdu. İstanbul Amerikan Kız Koleji'nden sonra İstanbul Üniversitesi'nde Sanat Tarihi, Münih ve Viyana üniversitelerinde Müzikoloji ve Tiyatro Bilimi öğrenimi gördü. Küçük yaşta piyanoya başlayan Leyla Pamir, Statzer ve Madame Vosko ile çalıştı. 1964 'de P.Badura Skoda'nın Hamburg'daki piyano ustalık kursundan sertifika aldı. 1968-69 yıllarında Heidelberg Konservatuvarı'nın yüksek bölümünden, piyano ve piyano pedagojisi dalından mezun oldu. 1968- 72 yıllarında Heidelberg Konservatuvarı'nda piyano öğretmeni olarak çalıştı. 1958-79 yıllarında İstanbul Radyosu, Heidelberg Baden Baden, Viyana radyolarında, Ankara TV'sinde piyano programlarını uyguladı. Heidelberg, İstanbul ve Ankara D.K. Salonu'nda konserler verdi. 1985-1993 yıllarında, İstanbul, İzmir, Çukurova Üniversiteleri, Ankara Bilkent, İst. C.R.R.'de Schönberg, Liszt ve Skryabin üzerine örnekli, açıklamalı konferanslar, Ankara D. Konservatuvarı'nda çağdaş piyano metodları üzerine dersler verdi. Kongre bildirilerini sundu. Piyano hocalığını halen sürdürmektedir. Yazarın, "Çağdaş Piyano Eğitimi", "Ayşe'nin Müzik Kitabı", "Skryabin: Piyano Yapıtları ve Düşünce Dünyası", "Müzik ve Edebiyat" adlı kitaplarının yanı sıra, çeşitli dergilerde yayınlanmış müzik araştırmaları bulunmaktadır. Önder Kütahyalı (1936-) İzmir Devlet Konservatuvarı'nın en kıdemli öğretim üyelerinden olan keman sanatçısı, müzik tarihçisi ve eleştirmen Kütahyalı, temel eğitimine İzmir Körler Okulu'nda başlamış, bir yandan da Marta Amati'den keman dersleri almıştır. Daha çok müzik tarihçisi ve eleştirmen yönleriyle tanınır; Toplumsal katkılarına görme özürlüler için müzik tarihi alanında çevirileriyle başlayan eleştirmenimiz, 40 yıllık bir yayın

sürecini geride burakan ORKESTRA dergisinin sürekli yazarları arasında girmiş, daha sonra gazete ve dergilerde eleştiri yazırları yayınlamıştır. 1996 yılından sonra Cumhuriyet gazetesinde müzik yazarlığı yapmıştır. Müzik tarihçisi olarak onun uzmanlık alanı, Ortaçağ ve Rönesans dönemleri ile 20. yy. müziğidir. Türkiye’de “çağdaş müzik” üzerine yazılan ilk kapsamlı kitap Önder Kütahyalı imzasını taşır (1981). Rönesans Müziği üzerine ise radyoda dizi programlar yapmıştır. Türk müzikçilerini değerlendirmek amacıyla yaptığı televizyon programları arasında, Ruhi Su (1994); Ulvi Cemal Erkin (1995); Adnan Saygun (1995); Muammer Sun (1995) bulunmaktadır. Çağdaş bestecilerden Penderecki, Messiaen ve Prokofief üzerine inceleme yazıları yazan Kütahyalı, Türk bestecilerin yapıtlarına da değinmiştir: Perihan Önder Ridder’in “Oda Konçertosu”nun ilk seslendirilişi dolayısıyla değerlendirme; Erkin’in “Keman Konçertosu” ve Kodallı’nın “Viyolonsel Konçerotsu” bu kapsamdadır. Öte yandan bu alanda onun başyapıt’ı şef Hikmet Şimşek öncülüğünde gerçekleştirilen plak ve CD’lerin dökümünü geniş bir incelemeyle sergileyen KIRK YILIN SESİ adlı kitaptır. Filiz Ali (1937-) İstanbul doğumlu piyanist ve müzikbilimcidir. Ankara Devlet Konservatuvarı piyano bölümünü bitiren sanatçı Ferhunde Erkin’in sınıfından 1958 yılında mezun oldu, ABD’de çalışabilmek için Fulbright bursu kazandı. Boston, Massachusetts’de David Barnett’le öğrenim gördüğü New England Conservatory of Music’te ve New York’taki Mannes College of Music’te Frank Sheridan’la çalıştı. Müzikoloji alanındaki hocaları, New England Konservatuvarı’nda Daniel Pincham, Londra Üniversitesi’nde Brian Trowell’dir. Yurda döndükten sonra sırasıyla Ankara Devlet Konservatuvarı, Atatürk Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Bölümü ve MSÜ Devlet Konservatuvarı’nda piyano ve korrepetisyon dersleri veren Filiz Ali’yi müzik eleştirisine özendiren, Bülent Arel ve Faruk Güvenç olmuştur.

Öte yandan sanatçı 1962–65 yılları arasında piyanist Greta Gilmartin ile “Piyano ikilisi” ve 1970–80 yılları arasında soprano Karin Görgün ile “Lied” resitalleri de vermiştir. Bu konser etkinlikleri ve öğretim üyesi olarak çalışmaları, onun müzikolojik araştırmalarını kısıtlamamıştır. 1989- 92 yılları arasında Cemal Reşit Rey Konser Salonu’nun genel sanat yönetmenliğini yapan Filiz Ali’nin müzik yazılarını topladığı iki kitabı: "Müzik ve Müziğimizin Sorunları", İstanbul 1987; "Dünyadan ve Türkiye’den Müzisyen Portreleri", İstanbul 1994. İstanbul’da Mimar Sinan Üniversitesi’nin 1990–2005 yılları arasındaki Müzikoloji Bölümü’nün başkanlığını yapmış ve aynı zamanda Ayvalık Uluslararası Müzik Akademisi’nin kurucu ve 1998’den beri direktörüdür. TRT için 1962–1995 yılları arasında müzik programları yaptı ve Cumhuriyet, Hürriyet, Yeni Yüzyıl ve Radikal gazeteleri için müzik üzerine yazılar ve eleştiriler kaleme almıştır. Ali, Balkan Müzik Forumu’nun bir üyesidir, Uluslararası Müzik Konseyi ve Avrupa Müzik Konseyi’nin temsilcisidir. Ali Uçan (1941-) özellikle müzik eğitiminde “program geliştirme” uzmanıdır. 1981’de Gazi Eğitim Müzik Bölümü Başkanlığına getirilen Uçan, 1994’e kadar bu görevi üstlenmiştir. Halen “Gazi Üniversitesi Türk Müzik Eğitimi Geliştirme Merkezi”nin başkanıdır ve derslerini sürdürmektedir. 1965 yılından günümüze Gazi Müzik Bölümü’nde keman, müzik öğretim yöntemleri ve eğitimde program geliştirme gibi dersler veren Ali Uçan, kemanda “eğitimci sanatçı” kimliğiyle resitaller ve oda müziği konserleri vermiş, oda orkestralarının etkinliklerinde solist ve başkemancı olarak yer almıştır. Avrupa’nın müzik eğitimi kuruluşlarının da yöneticilerindedir: Avrupa Müzik Eğitimi Çalışma Topluluğu’nun (EAS) kurucu daim üyesi olan Uçan, 1994 yılında topluluğun yönetim kuruluna seçilmiş, 1991’de

Güney Avrupa Ülkeleri Müzik Eğitimi Uluslararası Çalışma Topluluğu'na (ArGeSüd) daimi üye olarak girmiş, 1993'te ise uluslararası boyutları olan "Türk Müzik Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Merkezi"ni kurmuştur. Esin Sabah Durmaz (1947-) derlemeleriyle tanınmıştır. Çalışmaları kapsamında, Mozart'ın yapıtlar dizisini hazırlamıştır. Yılmaz Aydın (1955-) Almanya'da müzikoloji çalışmalarını uzun yıllar sürdüren Yılmaz Aydın'ın Köln Üniversitesi'ne sunduğu doktora tezi de "Türk Beşleri" üzerinedir. Yılmaz Aydın, bir müzik eserinin can damarı olan müzikal gereçlerin kaynağına da dikkatle eğilen araştırmacı "Türk Beşleri" kitabıyla tanınmaktadır. Tuğrul Göğüş (1956-) İzmir Devlet Senfoni Orkestrası Keman sanatçısı da olan Göğüş, 9 Eylül Üniversitesi Buca Müzik Eğitimi Bölümü'nde keman, müzik tarihi, temel müzik bilgileri dersleri vermektedir. İzmir Filarmoni dergisi ve "İZDSO Dergisi"nin kurucusudur. Ayrıca halen üniversitelerimizin müzik bölümlerinde ve konservatuarlarda ders vermekte olan Prof.Dr.Yıldıray Erdener, Dr.Erdoğan Okyay, Prof.Ertuğrul Bayraktarkatal, Prof.Dr.Yetkin Özer, Prof.Dr.Necati Gedikli, Prof.Dr.Ahmet Yürür, Prof.Dr.Feza Tansuğ, Yrd.Doç.Dr.Esin Ulu, Seyit Yöre, Fulya Açıksöz, Pınar Beşevli, Okan Murat Öztürk, Burcu Tunakan, Yrd.Doç.Dr.İlke Boran, Günay Günaydın, Yrd.Doç.Dr.Kıvılcım Yıldız, Neşe Ayışit Onatça, Dr.Yavuz Daloğlu, Tuğrul Göğüş, Ersin Antep, Ahmet Say' da Türk Müzikbilimine kıymetli tarifsiz katkılar vermekte ve geleceğin müzikbilimcilerini çok büyük fedakarlıklarla yetiştirmeye devam etmektedirler. Müzikoloji müziğin bu günü ve yarınına yön verme yolunda ilerlerken, tarihin koridorlarındaki sesleri de yeniden canlandırmaktadır. Üniversitelerimizin şu andaki Müzikoloji Bölüm Başkanları;

Hacettepe Üniversitesi: Prof. Dr. Türev Berki

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi: Prof. Gülper Refiğ

İstanbul Teknik Üniversitesi: Prof. S. Şehvar Beşiroğlu

Dokuz Eylül Üniversitesi: Prof. Dr. Fırat Kutluk

Akdeniz Üniversitesi: Prof. Abdullah Uz

Atatürk Üniversitesi: Yrd. Doç. Dr. Serhat Yener

Trakya Üniversitesi: Yrd. Doç. Dr. Sibel Paşaoğlu Yöndem

Kocaeli Üniversitesi: Öğr. Gör. Gülşen G. Erdal (Müzikoloji Anasanat Dalı)

Kaynak (Source):

Ahmet Say, "Türkiye'nin Müzik Atlası" Borusan Kültür ve Sanat Merkezi Yayınları; İstanbul 1998

Haklar (Rights): (Telif ve kullanım hakları ile ilgili bilgiler.)		
<p>5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca hazırlanan tüm içeriğin her türlü ortamda umuma arz yetkisi sınırsız süreyle Kültür Turizm Bakanlığına devredilmiştir. Bakanlık sonraki zamanlarda hazırlanan içerikle ilgili düzeltme, ekleme, silme veya yayından kaldırma hakkına sahiptir.</p>		
Kaynağı Hazırlayan / Emeği Geçen	Konu Editörü	Proje Yöneticisi
�nnuşan Kuloğlu	Prof. Binnur Ekber	Prof. Dr. Hale Künüçen

13.3. Batı Müzikal Yapılarının gelenek ile etkileşimi

Anahtar Kelimeler: Avrupa’da ve dünyada “Alla Turca”, Mehter müziği

Batı müzik yapıları içerisinde geleneksel müzik form, enstrüman ve tınlarından izler bulmak hiç de sürpriz olmaz. Her ne kadar geleneksel müzik formları tek sesliliğe dayanıyor olsa da. Gerek bu müziğin içerisindeki renkler, gerekse enstrümanlar sadece bizim kompozitörlerimizi etkilememiş –ki etkilememesi beklenemez- klasik müziğin birçok ünlü bestecisine ilham kaynağı olmuştur. Kanuni Sultan Süleyman döneminde devlet en güçlü ve şaşalı dönemini yaşamıştır.46 yıllık hükümdarlığında devlet doğal sınırlarına ulaşmış ve tam anlamıyla günümüzde süper güç tabir edilen konuma ulaşmıştır. Öyle ki dönemin en güçlü ülkelerinden Avusturya-Macaristan İmparatorluğu ile yapılan bir antlaşmada Osmanlı Vezir-i azamı ile Avusturya-Macaristan İmparatorluğu hükümdarı denk kabul edilmiştir. Yani Osmanlı'nın 2. adamı ancak diğer ülkeleri muhatap alacak seviyededir. Dünya tarih sahnesinde 600 yıl hüküm sürmüş olan Osmanlı İmparatorluğu batıda Viyana kapılarını zorlamış dolayısı ile Avrupa kültürünü kendi kültüründen esintilerle etkilemiştir ve müzik yapıları da bu etkileşimin içerisindeydi. Türk gibi anlamına gelen "alla turca" stili, 18. yüzyıl Avrupa'sında bir rüzgar olarak esmekteydi. Osmanlı'nın 1683'te gerçekleştirdiği 2. Viyana Kuşatması bu stilin yayılmasında çok büyük bir paya sahiptir. Osmanlı ordusu bilindiği üzere her seferine kendisine moral ve şevk vermesi amacıyla “Mehteran”ı ile seferlerini gerçekleştirirdi. “Mehter”de yer alan müzisyenler her zaman usta müzisyenlerden oluşmuş, sadece askeri amaçlar taşımayan aynı zamanda toplumsal ihtiyaçlara da cevap veren bir müzik kurumuydu “Mehter”. “Mehter”in kullandığı çalgılardan davul, kös, zurna, zil –ki günümüzde hala en iyi zil yapan ustalar Türk zil ustalarıdır-, çevgan gibi enstrümanlar klasik batı müziği orkestralarına girmiş, Viyanalısı, Avusturyalısı ve giderek Avrupalısı, mehter müziğinin heybetini, gümbürtüsünü unutamamıştır. Osmanlı sadece ordu kuvvetiyle değil müziği ile de kalpleri titretmeyi başarmıştır. Türk askeri müzik topluluğunun bir benzerini 18. yüzyılda kuran Avusturya İmparatorluğu’nda bu topluluk ilk olarak ünlü besteci C. W. Gluck tarafından kullanılmıştır. Türk cymballeri ilk kez bu bestecinin “Iphigenie & Tauride” operasının orkestra yapısında yer bulmuştur. Keza, W. A. Mozart’ın “Saraydan Kız Kaçırma” operası hem içerisinde barındırdığı tınıları, hem karakterleri örn. “Selim Paşa”, “Osmin”, hem de konusu itibari ile tamamıyla Türkleri konu alır. Ayrıca yine Mozart’ın “Zaide”, “Cosi Fan Tutte” operaları da yine aynı gözleme dahil edilebilir. Ayrıca, bestecininim “5. Keman Konçertosu” nun 3. bölümü –ki Türk Konçertosu olarak da adlandırılır- ile sonradan “Türk Marşı” olarak da adlandırılmış olan Do majör piyano sanatının “Alla Turca” adını taşıyan finali bu dahi bestecinin Türk müzik form ve tınlarından ne denli etkilenmiş olduğunun göstergeleridir. Senfonileri ile dünya çoksesli müziğinde devrim yapmış olan L. v. Beethoven, bir “Derviş Korosu” bestelemiş, “Atina Harabeleri” isimli eserine bir “Marcia alla Turca” koymayı ihmal etmemiştir. 18. yüzyılın başlarından beri, Avusturyalı, Alman, Fransız ve çoğu İtalyanların olmak üzere, Türkleri konu alan 150 dolayında opera ve bale eseri yazılmıştır. Özellikle tarihsel olaylar ve sultanların yaşamlarından esinlenilerek yazılmış olan bu eserler, Avrupa sahnelerinde günümüzde de aranan sahne eserleri olarak göze çarpmaktadır. G. F. Haendel’in, “Tamerlano” operasının konusu Bursa’da geçmekte ve Ankara

Savaşı sonrasını konu alır ve Sultan Beyazıd bu eserde bir karakter olarak görülmektedir. Bu eserdeki Beyazıd rolünü hemen geçtiğimiz yıllarda ünlü İspanyol tenor Placido Domingo dünyanın en saygın opera tiyatrolarında büyük bir başarı ile seslendirmiştir. Ayrıca, bel-cantonun en büyük bestecilerinden G. Rossini'nin "II. Mehmed" –"Maomedo Secondo"- operasında Fatih Sultan Mehmed de başkarakterdir ve eser Korint Kuşatması'nı konu almıştır. İstanbul Devlet Opera ve Balemiz bu eseri geçtiğimiz yıllarda sahnelemiş ve büyük bir başarı kazanılmıştır. Ayrıca yine aynı bestecinin "İtalya'da bir Türk" –Il Turco in Italia- eseri de Rossini'nin Türklerden ne denli etkilenmiş olduğunun büyük bir kanıtıdır. Kùltürler, tarihin her döneminde birbirlerinden etkilenmişler ve bu etkileşimlerden ortaya çıkan eserler dünya kùltür mirasına ölümsüz eserler kazandırmıştır.

Foto1: Tamerlano.jpg,

Foto 2: Lorenzo Costa Konser National Gallery.jpg

Foto 3: V. Carpaccio Türk Müzikçiler.jpg

Foto 4: Kara Mustafa Paşa.jpg

Foto 5: Levni Surname-i Vehbi Bindirilmiş Mehter Minyatür.jpg

Kaynak (Source):

Say, Ahmet Türkiye'nin Müzik Atlası Sf; 43- 46

Haklar (Rights): (Telif ve kullanım hakları ile ilgili bilgiler.)		
5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca hazırlanan tüm içeriğin her türlü ortamda umuma arz yetkisi sınırsız süreyle Kültür Turizm Bakanlığına devredilmiştir. Bakanlık sonraki zamanlarda hazırlanan içerikle ilgili düzeltme, ekleme, silme veya yayından kaldırma hakkına sahiptir.		
Kaynağı Hazırlayan / Emeği Geçen	Konu Editörü	Proje Yöneticisi
Ünnüşan Kuloğlu	Prof. Binnur Ekber	Prof. Dr. Hale Künüçen

13.4 Besteciler, İcracılar, Eserler, Orkestralar, Orkestra Şefleri

Anahtar Kelimeler: Besteciler, İcracılar, Eserler, Orkestralar, Orkestra Şefleri

Besteciler

Ahmed Adnan Saygun, Ulvi Cemal Erkin , Cemal Reşit Rey , Hasan Ferit Alnar, Necil Kazım Akses, Nuri Sami Koral, Samim Bilgen, Kemal İlerici, Ekrem Zeki Ün, Faik Canselen, Bülent Tarcan, İlhan Usmanbaş , Nevit Kodallı, Ferit Tüzün, Cenan Akın, Muammer Sun, İlhan Baran, Yalçın Tura, Nedim Oytam, Mithat Fenmen, Sabahattin Kalender, Bülent Arel, Ertuğrul Oğuz Fırat, İlhan Mimaroglu, Turgay Erdener, Cengiz Tanç, Necdet Levent, Okan Demiriş, Semih Korucu, Hasan Uçarsu, Ali Özkan Manav, Nihan Atlıg Atay, Mehmet Aktuğ Ali Doğan Sinangil, Kemal Çağlar, Sarper Özsan, İstemihan Taviloğlu, Betin Güneş, Sıdika Özdil, Aydın Esen, Perihan Önder Ridder, Çetin Işıközlü, Fazıl Say, Server Acim, Necati Gedikli, Turgut Aldemir, Kamran İnce, Mehmet Nemutlu, Kemal Sünder , İleriş Sun, Selman Ada, Mustafa Erdoğan

İcracılar

Ayşegül Sarıca, İdil Biret, Ayla Erduran, Gülsin Onay, Suna Kan, Fazıl Say, Cihat Aşkın, Verda Erman, Tunç Ünver, Muhiddin Dürrüoğlu - Demiriz, Güher ve Süher Pekinel, Şefika Kutluer, Atilla Aldemir, Pelin Halkacı, Raşan Apay, Emre Şen, Leyla Gencer, Ayhan Baran, Suna Korat, Zehra Yıldız, Aydın Gün, Cüneyt Gökçer, Mesut İktu, Semiha Berksoy, Mustafa İktu, Suat Arıkan, Aytül Büyüksaraç, Gölge Şekeramber, Yavuz Öztürk, Efe Kışlalı, Ayhan Uştuk, Aydın Uştuk, Bülent Ateşoğlu, Deva Çolakoğlu, Esin Talınlı, Feryal Türkoğlu, Funda Ateşoğlu, Gülşen Kocaay, Ferda Yetişer, Müjde Çeliktaş, Ömer Yılmaz, Selva Erdener, Şenol Talınlı, Tuncay Kurtoğlu, Ünüshan Kuloğlu, Kenan Dağasan, Ruşen Güneş, Nazlı İktu, Sevan Şencan, Erden Bilgen, Gülşen Tatu, Hüseyin Sermet, Ahmet Kanneçi, Vedat Kosal, Mehmet Okanşar, Ufuk- Bahar Dördüncü, Mehveş Emeç, Kamerhan Turan, Tuncay Yılmaz, Burçin Büke, Şirin Pancaroglu, Bülent Evcil, Orhan Ahıskal, Şölen Dikener, Emre Tamer, Türev Berki, Toros Can, Cumhuri Böler, Özgür Aydın, Birsen Ulucan, Erkin Onay, Hasan Alptekin, Kenan Korbek, Nazlı Alptekin, Reyhan Görbil, Şule Köken, Sim Tokyürek, Cemaliye Kıyıcı, Emre Elivar, Mete Uğur, Erol Uras, Ferhan Onat, İsmet Kurt, Işık Kurt, İhsan Şenol, İhsan Ekber, Cemalettin Kurugüllü, Aylin Ateş, Sedat Öztoprak, Efsun Öztoprak, Azra Gün, Atıf Usmanbaş, Osman Gökoğlu, Ersin Onay, Oktay Dalaysel, Tayfun Bozok, Saim Akçıl, Gülay Uğurata, Meral Gökoğlu, Müfide Özgüç, Eralp Kıyıcı, Tevfik Rodos, Çetin Kıranbay, Arda Aktar, Bülent Külekçi, Aykut Çınar, Jaklin Çarkçı, Yekta Kara, Nilgün Akkerman, Evren Ekşi, Perihan Nayır Artan, Mehmet Ergüven, Önder Gökseven, Atilla Manizade, Aytaç Manizade, Recep Ayyılmaz, Pekin Kırgız, Müveddet Günbay, Saadet İkesus Altan, Altan Günbay, Sabahat Tekebaş, Alpaslan Mater, Mine Mater, Tevfik Rodos, Zafer Erdaş, Ayşe Tek, Birgül Su Ariç, Cengiz Sayın

Klasik Batı Müziği Bestecilerimizin Bazı Eserleri

“Türk Beşleri” olarak adlandırılan bestecilerimizin eserlerinden örnekler;

Ahmed Adnan Saygun;

Burada temel alınmış olan Saygun’un yurtdışında seslendirilmiş olan eserleriyle sahne eserlerinden oluşmaktadır. Bestecinin aynı zamanda müzik bilgisi, eğitimi, müzikolojik, etno- müzikolojik kitaplarıyla, 10 dosyada toplanmış bildiri ve sayısız makaleleri bulunmaktadır.

- Op. 1: Divertimento (küçük orkestra için, ilk eseri- 1930).
Op. 10: İnci'nin kitabı (Orkestra Düzenlemesi-1984).
Op. 26: Yunus Emre (Oratoryo-1942).
Op. 27: 1. Yaylı çalgılar kuarteti (1947).
Op. 29: 1. Senfoni (1953).
Op. 30: 2. senfoni (1958).
Op. 31: Solo Viyolonsel için Partita
Op. 34: 1. Piyano Konçertosu (1958).
Op. 35: 2. yaylı çalgılar Kuarteti (1957).
Op. 39: 3. Senfoni (1960).
Op. 44: Keman konçertosu (1967).
Op. 53: 4. Senfoni (1974).
Op. 57: Ayin Raksı (orkestra – 1975)
Op. 59: Viyola Konçertosu (1977).
Op. 71: 2. Piyano Konçertosu (1995).
Op.9: “Özsoy” Opera, 1934
Op.11: “Taşbebek” Opera, 1934
Op.17: “Bir Orman Masalı” Bale müziği, 1943
Op.19: “Eski Üslupta Kantat”, 1941
Op.28: “Kerem” Opera, 1952
Op.41: 10 Halk türküsü, 1968
Op.52: “Koroğlu” Opera, 1973
Op.60: İnsan Üzerine Değişler I Ses ve piyano, 1977
Op.61: İnsan Üzerine Değişler II Ses ve piyano, 1977
Op.63: İnsan Üzerine Değişler III Ses ve piyano, 1983
Op.64: İnsan Üzerine Değişler IV Ses ve piyano, 1978
Op.65: “Gılgamesh” Opera, 1970
Op.66: İnsan Üzerine Değişler V Ses ve piyano, 1979
Op.67: “Atatürk’e ve Anadolu’ya Destan” Solistler,koro ve ork. 1981
Op.69: İnsan Üzerine Değişler VI Ses ve piyano, 1984
Op.70: 5. Senfoni, 1985
Op.71: 2. piyano Konçertosu, 1985
Op.72: Orkestra için Çeşitlemeler, 1985
Op.73: Poem, Üç piyano için, 1986
Op.74: Viyolonsel Konçertosu, 1987
Op.75: “Kumru Masalı” Bale müziği, 1989
Ulvi Cemal Erkin:
Şan ve orkestra eserleri
“Bülbül ve Ayın On dördü”, soprano ve küçük orkestra için, 1932
“Yedi Halk Şarkısı”, basbariton ve orkestra için, 1936 – 1939
Koro eserleri
“İki sesli Halk Şarkıları”, (On parça), 1936
“Yedi Halk Türküsü”, Karma Koro İçin, 1943
“On Halk Türküsü”, Karma Koro İçin, 1963
“Yedi Halk Şarkısı”, Şan ve Piyano için, 1936
Orkestra eserleri
“İki Dans”, büyük orkestra için, 1930
“Bayram”, büyük orkestra için, 1934
“Köçekçeler” orkestra için rapsodi, 1943

“1. Senfoni”, 1944 – 1946
“2. Senfoni”, 1948 – 1951
“Senfonik Bölüm”, büyük orkestra için, 1969
“Senfonik Episodlar”, (yarım kaldı), 1970 – 1971
Konçertoları
Piyano Konçertosu, 1942
Keman konçertosu, 1947
Solo çalgı ve orkestra eserleri
“Konçertino”, piyano ve orkestra için, 1932
“Senfoni Konçertant”, piyano ve orkestra için, 1966
Oda müzikleri
Yaylı Çalgılar Dörtlüsü, 1935 – 1936
“Beşli”, piyano, iki keman, viyola ve viyolonsel, 1943
“Sinfonietta”, yaylılar için, 1951 – 1959
Piyano eserleri
“Beş Damla”, piyano için, çocuklar için yedi kolay parça, 1931
“Duyuşlar”, piyano için on bir parça, 1937
“Sonat”, piyano için, 1946
“Altı Prelüd”, piyano için, 1965 – 1967
Keman ve piyano eserleri
“Ninni, Improvisation ve Zeybek Türküsü”, 1929 – 1932
Sahne yapıtları
“Karagöz”, çocuk oyunu için müzik, 1940
“Keloğlan”, bale müziği, 1950

Cemal Reşit Rey:

Operaları

- 1) Faire Sans Dire, tek perde. Libretto: Ekrem Reşit Rey (Alfred De Musset'ten yararlanılarak) 1920.
- 2) Yarın Marek, üç perde, dört tablo. Libretto: Xaiver Fromentin 1920.
- 3) Sultan Cem, beş perde, on iki sahne. Libretto: Ekrem Reşit Rey (Roussel Despierre'nin senaryosuna göre) 1924.

4) Zeybek, üç perde. Libretto: Ekrem Reşit Rey 1926.

5) Köyde bir facia, tek perde. Libretto: Ekrem Reşit Rey 1929.

6) Çelebi, dört perde. Libretto: Ekrem Reşit Rey 1942 – 1945. Orkestrasyonunun tamamlanması 1973.

Operet ve Müzikalleri

1) La Petit Chaperon Rouge, iki sahne, 1920.

2) Üç saat, üç perde, 1932.

3) Lüküs hayat, üç perde, 1932.

4) Deli dolu, üç perde, 1934.

5) Saz Caz, üç perde, 1935.

6) Maskara, üç perde, 1936.

7) Hava Cıva, üç perde, 1937.

8) Yaygara 70, 1969.

9) Uy balon dünya, 1970.

10) Bir İstanbul masalı, 1971.

Cemal Reşit Rey'in ayrıca üç müzikal komedisi (revü'sü) vardır.

1) Adalar revüsü, 1934.

2) Alabanda, 1941.

3) Aldırma, 1942.

Orkestra Yapıtları

1) Bebek Efsanesi (Senfonik Şiir), 1928,

2) Karagöz (Senfonik Şiir), 1930 – 1931.

3) Enstantaneler (Senfonik İzlenimler), 1931.

4) Scéne Turques (Halk Dansları Üzerine) dört parça, 1928.

5) Paysages de Soleil (Senfonik İzlenimler), 1931.

6) Initiation (Senfonik Şiir), 1935.

7) Senfoni No:1, 1941.

8) L'appel (Senfonik Şiir), 1953.

9) Fatih (Senfonik Şiir), 1953.

10) Katibim (Piyano ve orkestra çeşitlemeler), 1953.

11) Senfonik Konçerto (İkili Orkestra için), 1963.

12) Senfoni No:2, 1969.

13) Türkiye (Senfonik Rapsodiler).

14) 50. Yıla Giriş (Senfonik Bölüm), 1973.

Konçertoları

1) Konçerto Kromatik (Piyano ve Orkestra için), 1932 – 1933.

2) Keman Konçertosu, 1939.

3) Piyano Konçertosu, 1949.

4) Gitar Konçertosu, 1978.

Konsertant Parçaları

1) Introduction and Dance (Viyolonsel ve Orkestra için), 1928.

2) Konsertant Parçalar (Viyolonsel ve Orkestra için), 1955.

3) Andante ve Allegro (Keman ve Yaylılar Orkestrası için), 1967.

Oda Müzikleri

1) Sonat (İki Piyano için), 1924.

2) Kentet (Beş Üflemeli Çalgı için), 1932.

3) Ondes Martenot ve Yaylı Çalgılar için Poem, 1934.

4) Yaylı Çalgılar Kuarteti, 1935.

5) Kısa Parça (Keman ve Piyano için), 1936.

6) Kuartet (Piyano ve Yaylılar için), 1938 – 1939.

7) Sextour (Tenor, Piyano ve Yaylılar Dörtlüsü için), 1939.

8) Colloqye Instrumental, 1957.

9) 12 Prelüd ve Füg (İki Piyano için), 1969.

Şan ve Orkestra Eserleri

1) Anadolu Türküleri (Dört Parça), 1926.

2) İki Anadolu Türküsü, 1930.

3) Mystique (Mevlana'nın "Mesnevi" Mukaddimesi), 1938.

4) Üç Anadolu Türküsü, 1970.

5) Vokal Fantezi, 1980.

Şan ve Piyano Eserleri

1) Je Me Demande, (Şiir: Ekrem Reşit Rey), 1919.

2) Üç Melodi (Paris'te Fromont Yayınevinde basılmıştır), 1920.

3) Initiales sur un Banc (Şiir: Ekrem Reşit Rey), 1921.

4) Chanson du Printemps (Şiir: Ekrem Reşit Rey), 1922.

5) Au Jardin (Şiir: Philoxene Boyer), 1923.

- 6) L'Offrande Lyrique (sekiz ezgi), 1923.
  - 7) Nocturne (Şiir:Ekrem Reşit Rey), 1925.
  - 8) 12 Anadolu Türküsü (Paris'te Heugel Basımevince yayınlandı), 1925 – 1926.
  - 9) Vatan (Hulusi Öktem'in "Mekteplerde Müsiki" adlı kitabında yayınlanmıştır, 1930.
  - 10) Dört Melodi (Şiirler: Baki Süha Ediboğlu), 1956.
- Koro Eserleri
- 1) Anadolu Halk Türküleri (Dört sesli koro için), 1926.
  - 2) İki Parça (Eşliksiz kadın korosu için "Yunus Emre'nin şiirleri üzerine", 1936.
  - 3) On Halk Türküsü (dört sesli koro ve piyano için), 1963.
- Marşları
- 1) 10. Yıl Marşı (piyano ve şan; bando için düzenlemeleri yapılmıştır), 1933.
  - 2) Denizciler Marşı (şan ve piyano için; bando düzenlemeleri yapılmıştır), 1935.
  - 3) Yedek Subay Marşı (piyano ve bando düzenlemesi yapılmıştır), 1940.
  - 4) 100. Yıl Marşı, 1981.
- Piyano Yapıtları
- 1) Scène Turques, Anadolu Türküleri üzerine 6 parça (Heugel yayınevi, Paris), 1928.
  - 2) Paysages de Soleil, (Anadolu Halk Dansları üzerine 6 parça), 1930 – 1931.
  - 3) Sonat, 1936.
  - 4) Pelerinages Dans la Ville Qui N'est Plus que Souvenir (Ankara Devlet Konservatuarı Yayını), 1940 – 1941.
  - 5) Fantezi, 1948.
  - 6) İki Parça, 1959.
  - 7) On Halk Şarkısı (koro şarkılarının piyano uyarlaması, Ankara Devlet Konservatuarı Yayını), 1967.
- Sahne Müzikleri
- 1) Özyurt, 1933.
  - 2) Macbeth, 1934.
  - 3) Kral Lear, 1936.
  - 4) Hamlet, 1936.
  - 5) Benli Hürmüz (Radyo Yayını için)
- Hasan Ferit Alnar:
- Şan ve orkestra eserleri
- "Üç Şarkı", soprano ve orkestra için, 1948.
- Orkestra eserleri ve konçertoları
- "Romantik Uvertür", 1932.
- "Prelüd ve İki Dans", 1935.
- "Türk Süiti", 1936.
- "İstanbul, Orkestra Suiti", 1937 – 1938.
- "Viyolonsel Konçertosu", 1943.
- "Kanun Konçertosu" kanun ve yaylılar orkestrası için, 1944 – 1951.
- Oda ve sahne müzikleri
- Trio, "Fantezi", 1929.
- "Süit", keman ve piyano için, 1930.
- Yaylılar Kuarteti, 1933.
- "Yalova Türküsü", 1932.
- "Sarı Zeybek", 1932.
- Goethe'nin "Faust"u üzerine müzik, 1944.
- Film ve geleneksel müzik eserleri

“İstanbul Sokakları”, 1931. (Film Müziği)

“Namık Kemal”, 1949. (Film Müziği)

“Halıcı kız”, 1953. (Film Müziği)

“Kelebek Zabit”, tek sesli operet, 1922.

“On Saz Semaisi”, 1926.

“Bayati Araban Peşrev”, 1927.

“Bayati Araban Saz Semaisi”, 1927.

“Segâh Peşrev”, 1927.

“Sözsüz Romans”

Necil Kazım Akses

Operalar

“Metem” tek perde, 1933.

”Bay önder”, tek perde, 1934.

“Timur” (tamamlanmadı), 1956.

Şan ve Orkestra

“Şiir ve Müzik”, basbariton ve orkestra için, 1935.

“Senfonik Destan”, soprano, koro ve orkestra için, 1973.

“Solocular Geçiti”, soprano, mezzo-soprano, bariton, basbariton ve orkestra için, 1976.

Koro

“Çokseslendirilmiş Türküler”, 1938

“Konservatuvar Marşı”, (Erkin ile birlikte), 1940.

“Eşliksiz Koro Kompozisyonları”, 1947.

“On Türkü”, eşliksiz karma koro için, 1964.

“50. Yıl Marşı”, 1973.

“İstanbul’a Gönül Veren Ozanlar”, eşliksiz koro için, 1983.

Şan ve Piyano

“Portreler”, 1965.

“Şiirlerle Müzik”, 1975.

“Hayır mı, Evet mi”, 1988.

Orkestra

“Çiftetelli”, senfonik dans, 1940

“Ankara Kalesi”, senfonik şiir, 1942.

“Ballade”, büyük orkestra için, 1947.

“Eskilerden İki Dans”, 1960.

“1. Senfoni”, 1966.

“İtri’nin Nevakarı Üzerine Scherzo”, büyük orkestra için, 1970.

“Sesleniş”, 1973.

“2. Senfoni”, yaylılar için, 1978.

“3. Senfoni”, 1980.

“Orkestra Konçertosu”, 1976 – 1977.

“Barış için Savaş”, senfonik şiir, 1981.

“4. Senfoni” (Sinfonia Romanesca Fantasia), viyolonsel ve orkestra için, 1983 – 1984.

“5. Senfoni” (Atatürk Diyor ki), retorik senfoni, koro, çocuk korusu, tenor ve org için, 1988.

Konçertoları

Şiir, viyolonsel ve orkestra için, 1946.

Keman Konçertosu, 1969.

Viyola Konçertosu, 1977.
Idyll, viyolonsel ve orkestra için, 1980.
Oda Müzikleri
“Allegro Feroce”, klarnet, saksafon ve piyano için, 1930.
“Poème”, keman ve piyano için, 1930.
“Sonat”, flüt ve piyano için, 1933.
“Üç Şiir”, mezzo soprano ve yaylılar dördlüsü için, 1933.
“Trio”, yaylılar için, 1945.
“1. Yaylılar Dördlüsü”, 1946.
“2. Yaylılar Dördlüsü”, 1971.
“3. Yaylılar Dördlüsü”, 1979.
“4. Yaylılar Dördlüsü”, 1990.
Solo çalgı için eserleri
“Prelüd ve Fügler”, piyano için, 1929.
“Beş Piyano Parçası”, 1930.
“Sonat”, piyano için, 1930.
“Minyatürler”, piyano için, 1936.
“Piyano için On Parça”, 1964.
“Capriccio”, viyola için, 1977.
“Hüzünlü Melodi”, viyola için, 1984.

Sahne Eserleri

“Antigone” için müzik, üflemeli çalgılar için, 1936.
“Kral Oedipus” için müzik, kadınlar korosu ve üflemeli çalgılar için, 1936.
“Jül Sezar”, için müzik, üflemeli çalgılar için, 1936.

Orkestra Şefleri:

Osman Zeki Üngör, Hikmet Şimşek, Gürer Aykal, Ender Sakpınar, İbrahim Yazıcı, Emre Aracı, Erol Erdiç, Rengim Gökmen, Sera Tokay, İnci Özdil, Emin Güven Yaşlıçam, Işın Metin, Hakan Kalkan, Naci Özgüç, Nezih Seçkin, Cem Mansur, Burak Tüzün, Murat Kodallı, Orhan Şalliel, Serdar Yalçın, Ercan Yenal

Orkestralar

Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası, İstanbul Devlet Opera ve Balesi, İzmir Devlet Opera ve Balesi, Çukurova Devlet Senfoni Orkestrası, Bilkent Akademik Senfoni Orkestrası, Bursa Bölge Senfoni Orkestrası, Antalya Devlet Senfoni Orkestrası, Cemal Reşit Rey Orkestrası, Borusan İstanbul Filarmoni Orkestrası, Hacettepe Senfoni Orkestrası, Anadolu Üniversitesi Senfoni Orkestrası, Eskişehir Senfoni Orkestrası, Anthion Ensemble, Dokuz Eylül Üniversitesi Senfoni Orkestrası, Ankara Oda Orkestrası, Başkent Akademik Oda Orkestrası, Orkestra@modern, Akbank Oda Orkestrası, Tefken Karadeniz Orkestrası, Bilkent Akademik Oda Orkestrası, Maltepe Belediye Senfoni Orkestrası, Şişli Senfoni Orkestrası, Doğu Çocuk Senfoni Orkestrası

Kaynak (Source):

Ersin Antep, “**Türk Bestecileri Eser Kataloğu**” SCA Müzik Vakfı Yayınları

Ersin Antep, “**Türk Bestecileri Eser Kayıt Kaynakçası**” SCA Müzik Vakfı Yayınları

Haklar (Rights): (Telif ve kullanım hakları ile ilgili bilgiler.)		
5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca hazırlanan tüm içeriğin her türlü ortamda umuma arz yetkisi sınırsız süreyle Kültür Turizm Bakanlığına devredilmiştir. Bakanlık sonraki zamanlarda hazırlanan içerikle ilgili düzeltme, ekleme, silme veya yayımdan kaldırma hakkına sahiptir.		
Kaynağı Hazırlayan / Emeği Geçen	Konu Editörü	Proje Yöneticisi
Ünnüşan Kuloğlu	Prof. Binnur Ekber	Prof. Dr. Hale Künüçen

13.5. Formlar ve Türler

Anahtar Kelimeler: Prelüd, Füg, Sonat, Senfoni, Ballad, Lied

İçerik:

1. İLKÇAĞ DÖNEMİ MÜZİĞİ

MOUSA (MÜZ): Yunan mitolojisine göre baş tanrı olarak kabul edilen ZEUS un MOUSA

adı ile anılan ve müz olarak okunan birbirinden güzel 9 tane kızı olduğuna inanılırdı. İnsanların bu kızlara ve Zeusa karşı yaptıkları ibadetler, eğlenceler daha sonraları bu kızların

adı ile anılmaya başlandı.

RAGA VE TALA: Bir ezginin eksenini oluşturan yapıya RAGA, o ezginin ritim yapısını

belirleyen kalıplara ise TALA denir.

ANTİFON: İbranilerde, tapınaklarda yapılan dini törenlerde okunan metinler Babil ve Mısır

kökenli idi. Bu metinler ANTİFON isimli ezgisel bir yapıyla isimlendirilmişlerdir. Bu yöntem

şöyle uygulanırdı: Töreni yöneten din adamı her dizinin ilk yarısını kendisi okur, halkın

oluşturduğu koro ise bunun ikinci yarısını söyleyerek bütünlük sağlanırdı.

ETHOS: Müziğin kişiliği etkileme olayına ethos denir.

MOD: Dizi

DORYEN, LİDYEN, FRİGYEN VE HİPO kavramları: Bugün batı müziğinin dayanağı

olan yedi nota dizisine “Heptatonik Scala” denir. Doryen, Frigyen, Lidyen gibi toplum

isimleri tam ve yarım perdelerin inici olarak kendine özgü bir sıra ile geldiği dizilerdi. Bu

dizilerin tümünde dizinin aşağı doğru 5. derecesinden başlayan ikincil bir dizi yer alırdı. Bu

diziler Yunancada aşağı anlamındaki HİPO ön ekini alırdı. Böylece doryen dizisinin ikincili

hipodoryen, lidyen dizisi hipolidyen olurdu.

MONOCHORD VE ENTONASYON: Eski uygarlıklarda 8 li ve 4 lü aralıklardan oluşan ses

dizisi sonraları Pythagoras gamı adıyla anılmıştır. Pythagoras ı izleyenler bu oranları tek

telden oluşan bir çalgı (MONOCHORAD)üstünde denemişler, böylece tüm bir müzik

sisteminin doğru tonlanması(ENTONASYON)sağlanmıştı.

2. ORTAÇAĞ DÖNEMİ MÜZİĞİ

SCHALA CANTORUM: Erkek seslerinin eğitilmesi amacıyla Gregorius zamanında kurulan şan okuludur.

MELİZMATİK: Ambrosius ezgileri melizmatik anlayışla yazılmış ve kullanılmıştır. Melizmatik anlayış tek hecede çok nota kullanma ilkesine dayanır.

FİDEL: Keman gibi yayla çalınan her çeşit halk çalgısına denir. Aynı zamanda VIELLE

adıyla anılan bu çalgı, Rönesans'taki viyolun ön biçimi ve bugünkü kemanın atasıdır.

3. RÖNESANS DÖNEMİ MÜZİĞİ

CHANSON, KAROL, LİED: Rönesans'a kadar vokal müzik ülkelere göre farklılık göstermez ve tek örnek olarak uygulanırdı. Rönesans'tan itibaren her ulus kendine özgü bir

vokal müzik anlayışı geliştirdi. İngilizler buna KAROL, Almanlar LİED, Fransızlar ise

CHANSON adını vermişlerdir.

SCHAWM, REGAL: Dönemde yeni çalgılar eklenmiştir. Bunlar çembalo, portatif org

(REGAL) ile bugünkü obuanın atası olarak kabul edilen SCHAWM dır.

KORUNMUŞ MÜZİK (Musica Reservata): Korunmuş müzik, müzik ile sözün birleştirilmesi şeklinde kullanılmıştır. Bu zamana kadar müzik hep ön plandaydı. Ancak bu

uygulama ile müzik ikinci plana çekildi, söz ön plana çıktı.

4. BAROK DÖNEMİ MÜZİĞİ

KONTRPUAN VE ARMONİ: Yeni kontrpuan anlayışı Rönesans'takinden çok farklıdır.

Armonilerin belirlenmiş olması ve altta temiz bir doku oluşturması bestecilere giderek

uyumsuz akorları rahatça kullanabilme fırsatı verir. Çağın sonunda ise artık belli bir tonal

sistemin parçası haline gelen uyumsuzluk, amaçlı olarak dramatik anlatıma katkıda bulunmaktadır. Bugün bize tanıdık gelen majör ve minör ses dizileri böylece doğmuştur.

ddm

OPERA: İtalyanca'da sözlük anlamı eserdir. Bugünkü tanımıyla solistleri, korusu, sahnesi,

orkestrası, kostümü, dramatik oyunu ile müziğe uyarlanmış tiyatrodur.

SUİT: Her biri değişik ülkelerin dansı olan, aynı müzik tonundaki küçük bölümlerin karşıt

tempolarla ard arda dizilmesidir.

KONÇERTO: İtalyanca sözlük anlamıyla karşıtlık, zıtlık anlamı taşıyan sözcüktür. Tek

çalgının çalgı topluluğuna karşı durması ve yine toplulukla birleşmesidir. Barok dönem

konçertosunda solo ve orkestranın karşıtlığı işlenmiştir. Klasik dönem konçertosunda solo ve

topluluk arasında karşılıklı bir anlayış, uyumlu bir söyleşi egemendir.

SONAT: Bölümleri olan çalgısal biçimdir. Sonat biçimi barok orkestra yapıtlarına uyarlanmış, üç bölümlü ve aynı tempo düzenini koruyan senfonik yapıtlar içinde de senfoni

ya da konçerto yerine bazen sonat denmiştir.

KANTAT: Bir eserin bir ses veya birkaç ses için bestenmiş haline denir

TOCCATA VE FÜG: Seslere dokunma ve kaçma anlamındadır. 1745'te Bach füğ sanatını

bestelemeye başlayarak yalın bir temanın füğ ve kanon yöntemleriyle ayna benzeri tersten

okunarak çevrilerek nasıl çeşitlendirilebileceğini ortaya koymuştur.

PASSİON: İsa'nın yaşamını ve çarmıha gerilme öyküsünü dile getiren motet benzeri bir

türdür.

ORATORİO: Kutsal konulu bir metnin üstüne çalgılar, koro ve solistler tarafından söylenmek üzere yazılmış, sahnelenmeyi gerektiren türdür.

MORDENT: Isırgan, kama anlamındadır. Asıl sesle komşusu arasında tek bir gidiş-geliştir.

TRILLE: Asıl nota ile komşuları arasında sürekli, hızlı bir gidiş geliştir.

APPOGIATURA: O dönemde vuruşun başında bir vurgulama demektir. Bu nota armoninin

gerektirdiği gibi asıl sese komşu ona bağlı, armoni dışı bir sestir. Bugün olduğu gibi vuruştan

önceki vurgusuz anlamında değildi.

5. KLASİK DÖNEM MÜZİĞİ

SENFONİ: Orkestra için yazılmış üç ya da dört bölümlü büyük müzik eseridir.

PİYANO: Yumuşak gürültüsüz anlamına gelen bu sözcükle andığımız çalgının asıl adı

İtalyanca piyano-fortedir. Çalgı, tellere vurulan tokmaklar mekanizmasına dayandığı için

vurmalı çalgı sınıfına girer.1780 den sonra piyanonun gündeme gelmesiyle klavyen birden

gözden düşer. Romantizmin en gözde çalgısı olur.

6. ROMANTİK DÖNEM MÜZİĞİ

LİED: Şiir dizelerinin piyano eşliğinde şarkıya dönüşmesidir. Lied Almanların Baladlardan

esinlendiği sanat şarkısıdır.

BALLADE: Halk şiirlerinin belli bir ezgi ile okunmasıdır. Chopin indramatik ve şiirsel uzun

piyano parçalarına verilen isimdir.

BARCAROL: Gemici şarkısı ya da Venedik gondolcuların şarkısıdır.

İMPROMTU: İçe doğan anlamında tek bölümlü fantezi karakterinde çalgısal parçadır.

POLONEZ: Polonya halk dansıdır.

PRELÜD: Bir başka parçaya giriş oluşturan çalgı müziğidir. Chopin ve Debussy, bir giriş

müziği olmayan başlı başına özgür biçimli kısa piyano parçalarına da prelüd adı

verilir.

RAPSODİ: Halk ezgileri gibi yalın ezgiler üzerine kurulmuş özgür deyişte çalgısal parçadır.

RUBATO: Yorumcunun bir an için belirlenmiş ritm yapısından ayrılıp kendi içgüdüsüne

göre yapıyı ve tempoyu değiştirerek çalması

MAZURKA: Polonya'nın ulusal danslarından biridir.

Kaynak (Source):

Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi Batı Müziği Tarihi Dersi Öğretim Programı Kitabı (11. Sınıf) 2006

Haklar (Rights): (Telif ve kullanım hakları ile ilgili bilgiler.)		
5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca hazırlanan tüm içeriğin her türlü ortamda umuma arz yetkisi sınırsız süreyle Kültür Turizm Bakanlığına devredilmiştir. Bakanlık sonraki zamanlarda hazırlanan içerikle ilgili düzeltme, ekleme, silme veya yayından kaldırma hakkına sahiptir.		
Kaynağı Hazırlayan / Emeği Geçen	Konu Editörü	Proje Yöneticisi
Ünnüşan Kuloğlu	Prof. Binnur Ekber	Prof. Dr. Hale Künüçen

13.6. Yeni Yaklaşımlar

Anahtar Kelimeler: Teknoloji, müzik, elektronik müzik, müzikte yeni soluklar, türk bestecileri

20. yüzyılın bilim ve teknoloji alanlarındaki akıl almaz atılımı müzik alanında kendisine yer bulmuş, böylelikle teknoloji müziğin doğal bir parçası haline gelmiştir. Notasyon üzerinde yapılan grafiksel değişimlerle müzik ve teknoloji kendi arasında ortak bir dil gelişimine gitmiştir. Öyle ki klasik portenin ve üzerindeki notaların yerini bu çağda grafiksel değerlere bırakmıştır. İzlenimci müzik, ezgiyi, biçimi, polifon dokuyu ve uygulamaların işlev bağlarını atmıştır. Resim sanatında ışıktan gölgeye ya da gölgeden ışığa kaymaları, birbirinden kopuk gibi duran lekelerin oluşturduğu bütünselliğin kesin çizgilerden kaçışı renk sevgisini bilinçle yansıtmıştır. İzlenimci müzikte ritim ve ölçüm belirsizliğe eğilim göstermiştir. Yeni form anlayışlarına yönelen kompozitörler bu dönemde tonalitenin kurallarından sıyrılıp atonal çağrışımlara yönelmişlerdir. Bu dönemde dünyada özgürlüğe yelken açarak yeni renklerin peşine düşen özellikle Schönberg, Stravinsky, Alban Berg, Hindemith, Lutoslawski, Messiaen, Ligeti, Berio, Carter, Xenakis, Arvo Pärt, Segerstam gibi besteciler yüzyıl müziğine yön vermişlerdir. Bilgisayar müziği, sanat ve teknolojinin birleştiği, müzik ve farklı disiplinlerdeki sanat ve bilim adamlarının beraber çalıştıkları çok önemli bir araştırma dalı olmuştur. Modern dünyada bu konuda araştırma merkezleri ve üniversiteler bazında enstitüler kurulmuştur. Paris'te Pierre Boulez'in kurduğu IRCAM ve Xenakis'in kurduğu CCMIX devlet destekli çok önemli araştırma merkezleri olup, Amerika'da MIT Media Laboratuvarları, Stanford Üniversitesi'nde CCRMA gibi kurum ve kuruluşlarda besteciler ve bilim adamları ortak çalışmalar yapmaktadır. Ayrıca başta Almanya ve İtalya olmak üzere diğer Avrupa ülkeleri bu sanat dalına akademik düzeyde büyük önem vermekte ve her yıl birçok festival düzenlenmektedir. Ülkemizde, İstanbul Teknik Üniversitesi tarafından kurulan MİAM uluslararası düzeyde teknik kapasitesi, uzman sanatçı ve akademik kadrosuyla bu merkezler arasındaki yerini almıştır. Özellikle kayıt teknolojilerinin gelişmesiyle birlikte bu yüzyıl müzisyenlerine yepyeni bir boyutu da uzay araştırmaları açmıştır. Yeni milenyum karşılığımız bu yıllarda artık müzisyenler sadece doğada duyumsadıkları seslerle yetinmeyerek uzayın sonsuzluğunu ve araştırmaları da çalışmalarında kullanmaktadırlar. Ülkemizde özellikle Devlet Sanatçısı Prof. İlhan Usamanbaş çağdaş müzik tekniklerini izleyerek ustalıklı kullanan ve bu anlamda yeni kuşak bestecilerimize cesaret kazandıran bir büyük bestecimiz olarak dikkat çekmektedir. Uluslararası literatürde elektronik müziğin öncü bestecilerinden olarak yer alan Bülent Arel, Columbia-Princeton Elektronik Müzik Merkezi'nin kuruluşunda önemli pay sahibidir. Müzik tarihçimiz ve eleştirmenlerimizden Prof. Filiz Ali, 1959'da Arel'in Rockefeller bursuyla gittiği New York'ta Columbia-Princeton Elektronik Müzik Merkezi'nin kuruluşunda öncelikli bir yeri olmasının nedenini, Edgar Varese, Vladimir Uçasevski, Milton Babbitt ve Otto Leining gibi elektronik müzik bestecilerinin hepsinden daha fazla pratik, teorik bilgi ve beceriyle donanmış bulunması ve bu birikimi yaşama kolayca geçirebilmesi olarak açıklar. Arel, 1962'de Türkiye'ye dönmüş ve ABD'deki birikimini ülkemize aktarmak istemiştir. Aynı şekilde İlhan Mimaroglu'da elektronik müzik üzerine yapmış olduğu çalışmalarla tüm dünyada kendisinden söz ettirmiş bir kompozitörümüzdür. Cengiz Tanç, Ali Doğan Sinangil, Turgut Aldemir, Prof. Ahmet Yürür, Ertuğrul Oğuz Fırat ile son kuşak bestecilerimizden Prof. A. Özkan

Manav, İleriş Sun, Mehmet Nemutlu, Hasan Uçarsu, Mahir Cetiz gibi bestecilerimiz elektronik müzik ve çağın yeni müzik teknikleriyle oluşturdukları kendilerine özgü kompozisyon teknikleri ile çalışmalarını sürdürmekte ve öncü kavrayışlarla çoksesli müziğimizi geliştirmektedirler.

Foto 1: İlhan Usamanbaş. jpg,

Foto 2: İlhan Mimaroglu. jpg,

Foto 3: A. Özkan Manav. jpg,

Foto 4; Mehmet Nemutlu. jpg,

Foto 5: Hasan Uçarsu. jpg,

Foto 6: İleriş sun.jpg

Kaynak (Source):

Yrd. Doç. Dr. Hasan Apgirlioğlu, “Cumhuriyetimizin 80. Yılında Müzik Sempozyumu”, 30-31 Ekim 2003, İnönü Üniversitesi, Malatya Bildiriler,s.160-164. İnönü Ün. Eğt.Fak GSEB-MEABD-Malatya

Ahmet Say, “Türkiye’nin Müzik Atlası” s. 57 ve 81

Haklar (Rights): (Telif ve kullanım hakları ile ilgili bilgiler.)		
5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca hazırlanan tüm içeriğın her türlü ortamda umuma arz yetkisi sınırsız süreyle Kültür Turizm Bakanlığına devredilmiştir. Bakanlık sonraki zamanlarda hazırlanan içerikle ilgili düzeltme, ekleme, silme veya yayından kaldırma hakkına sahiptir.		
Kaynağı Hazırlayan / Emeği Geçen	Konu Editörü	Proje Yöneticisi
Ünnüşan Kuloğlu	Prof. Binnur Ekber	Prof. Dr. Hale Künüçen